

Luceafărul

ITI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **23** (561)
Miercuri, 19 iunie, 2002

România își negociază aderarea la UE, dar tocmai de aceea dorește să își păstreze, prin cultură, individualitatea. E adevărat că accentul cade, în diplomație, pe componenta economică, dar reliefurile spirituale ale României rămân cel puțin la fel de importante.

grete tartler

cerneală proaspătă

**pavel
chihaia**

Roman devenit model pentru proiectele unui actual parc de distracții lângă cetatea Sighișoara, care să reprezinte colorat exagerările despre Vlad Țepeș, unul din voievozii care, cu toate păcatele sale, s-a numărat printre importanții adversari ai expansiunii otomane în Europa. Parc aducându-ne venituri incerte și o proastă reputație internațională.

evocări

pag. 8

**MOMENTE
CU LAURENȚIU**

pag. 19

cartea străină

**TERITORII
NOMADE**

pag. 22

grafomania

**Să fii plictisitor
vorbind despre sex**

horia gârbea:

Secolul religios și hiero-fantele

Debutul întârziat al lui Radu Voinescu (în 1998 la 40 ani fix, prin Editura Vinea) s-a produs cu o poezie surprinzătoare atât pentru peisajul nostru poetic, cât și pentru natura autorului. Citindu-i întâi cronicile literare, apoi eserile de antropologie (de la Editura Libra) și cunoscându-l abia mai apoi, am descoperit un personaj perfect coerent cu ceea ce citisem. Pentru ca poezia lui să mă uimească. De unde până unde **Hierofantul** (așa se cheamă volumul)?

Multă lume nu-l agreează pe Radu

vizor

Voinescu pentru felul său tăios și neconcesiv, ba uneori arțagos, de a face critică și diferiți confrăți plânsu-mi-s-au de el. După cum, mă asigură și-l cred, mulți alții (dacă nu cumva acciași!) i-au prezentat lui plângeri grele la adresa mea. Despre mine, ce să zic, poate că au dreptate. Însă, critic fiind, Radu Voinescu nu nedreptățește pe nimeni. Poet fiind, da! Se pedepsește însă chiar pe sine. În ce chip anume?

Radu Voinescu este un tip emina-mente raționalist, el nu crede, cerce-tează. Își reprimă, destul de greu, dar cu succes, temperamentul coleric prin efectul inteligenței ascuțite și prompte. Eserurile lui de antropologie sînt îndrăznețe, au spontaneitate, dar nu sînt lipsite niciodată de o solidă

acoperire. Te mai enervează pe-alcu-ri cu zigguratele lor de paradoxuri care stau însă drepte pe temelie.

În poezie însă, Radu Voinescu alege deliberat o cale grea și împotriva sinelui. El caută acum să intre în domeniul ne-cercetabilului, al căutării la care rațiunea nu-i de folos. Chiar sunt de bun efect liric contorsionările celui care vrea "să pipăie" și înțelege imediat că obiectul cercetării e intangibil prin simțuri comune. Și retorica poetului este una care se împotrives-te naturii sale vizibile: incantația, fraza lungă, enumerările amețitoare cu efect (auto)hipnotic. Poemele lui Radu Voinescu sunt un amestec de **Cântare a Cântărilor și Levitic** rostite însă pe malul unui secol ateu. Despre celălalt secol, în care abia am intrat, Radu Voinescu se indignează justificat de sintagma devenită "idee de-a gata" că "va fi religios sau deloc". Ba mie îmi vine să spun, după 11 septembrie: "Va fi religios, deci nu va mai fi deloc" (Doamne-fereste!).

Astfel, alegând calea cea mai plină de mărăcini spre Mecca personală, Radu Voinescu se luptă cu îngerul și mai abitur cu sine. Vrea să fie Hierofant când ar putea, la cât e de abil cu vorbele, să fie ușor și cu succes un hiero-fante. Contează deocam-dată că e poet și, iată, chiar scoase din contextul aproximativ mai sus, versuri care o dovedesc: "în colțul străzii mă așteaptă/ zilnic un orb cu flașnetă,/ în sticlele negre ale ochelarilor/ mă văd aplecându-mă să-i pun banul în pălărie".

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Lucașfărul“ este editată de Fundația Lucașfărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Președintele Fundației:

Marius Tupan

Urmășii lui Caragiale: Horia Gârbea, Leonida XXI; George Gerola, Titircă inimă Bună • D.R. Popescu, În apărarea lui Agamemnon Dandaneche • Mircea Albușescu, Mărturisire despre întâlnirile mele cu Dan Camilo • Cornel Ungureanu, Caragiale între al săi

A apărut revista de teorie și literatură dramatică, „Drama“/nr.2-3. În paginile acesteia întâlnim multe semnături prestigioase: D.R. Popescu, Iosif Naghiu, Cornel Ungureanu, Horia Gârbea, Mircea Ghițulescu și multe altele

dumitru solomon:

DUPĂ DEZGHET

Pentru că avea niște pile (mijlocii) la Ministerul Sănătății, Arhip obținut cu oarecare greutate să beneficieze de criogenie, cu alte cuvinte să fie înghețat de viu la început de mileniu, pentru a fi dezghețat după douăzeci de ani; fiindcă tot stătea în frig iarna în propriul apartament și se săturase de perioada de tranziție ca de propria leafă la nivelul minim plus sau minus 10 lei. Măcar cât timp era sub efectul criogeniei nu simțea frigul, de căldură nu mai vorbesc, iar creșterea prețurilor la alimente, benzină, lumină, gaze, telefon, cafea, țigări, alcool etc. nu-l putea afecta. După douăzeci de ani, părea că populația scăpase de tranziție, așa că Arhip se bucură că a fost scos de la frigider și i se dădu drumul în lume.

Primul lucru fu să caute un chioșc de ziare, fiindcă românul când se trezește din somn sau din îngheț vrea să se informeze. Nici un chioșc de ziare! Întrebă un trecător:

- Nu mai sunt chioșcuri de ziare? De unde să cumpăr un ziar de azi?

- Chioșc de ziare? La ce vă trebuie? Găsiți totul, informație, știri, comentarii pe Internet.

- Și mirosul de cerneală tipografică?

- Există mirosuri mult mai simpatice: șampon, iarbă proaspătă, Chevrolet.

- Poate mă îndrumați către o librărie.

- Astea nu mai există de vreo douăzeci de ani. Au fost transformate în magazine de pește, răcoritoare, cafenele, Internet Café. Cei

care au cumpărat spațiile librăriilor au hotărât că populația nu mai are bani să risipească pe cărți. Aveți televizor. Nu vă ajunge?

- Poate vreau să citesc un roman.

- Aveți timp?! Mergeți la bibliotecă. A mai rămas una, pe strada Amzei. E deschisă între orele 11 și 14.

- Văd că e o societate deschisă.

- Deschisă, bineînțeles. S-au deschis o mulțime de discoteci, stadioane, magazine.

antiteze

- Domnule, să nu-mi spuneți că nu mai există nici teatre.

- La ce bun? Se dau piese la televizor câte vrei. Și la radio.

- Dar cinematografe?

- Găsiți la televizor chiar mai multe filme decât piese de teatru.

- Sper că nu s-au închis și universitățile...

- Nu, că avem nevoie de contabili, manageri, programatori, crainici de televiziune. Dar dumneavoastră de pe ce planetă ați picat aici, că nu prea sunteți la curent...

- Să vedeți, răspunde jenat Arhip, m-au înghețat acum vreo douăzeci de ani și acum m-au dezghețat.

- Păcat! Ați cam rămas în urmă.

- Arhip își privi interlocutorul cu mirare ingenuă și se întoarse în frigider.

„Fără somn și fără uitare omul ar fi cea mai nefericită ființă în univers” - spune Immanuel Kant. Încerc acum încă o definiție a extremismului: a nu fi capabil să uiți răul - a nu fi în stare să îți minte binele de altădată, dar a uita caracterul finciar paradoxal atât al răului, cât și al binelui, iată condiția nocivă a excesului. Ce înseamnă concilierea (sau reconcilierea) - ce înseamnă iertarea? Evident, aceasta revine la a uita; amnistia este excluderea din memorie a greșelii (eventual a crimei) trecute. Umanizarea, civilizarea sunt epurări, de un anumit tip, ale memoriei noastre. Uitarea nu este cu defect, un accident, o eroare, ci o funcție adaptată a sufletului nostru, la fel ca și somnul, cu care, de altfel, se aseamănă. Conștiința se purifică de inac-

stricare de echilibru între spirit și materie, între cruzimea și calitatea senzației, între accesibilitatea trivială a emoției și subtilitatea acesteia. Civilizația constă în degajarea valorii prin scotomizarea - sau uitarea - nonvalorii.

Intelectul superior, sau sufletul sfânt știe să uite - adesea el se închiide anticipat în fața răului inevitabil. În **Evanghelia după Luca** stă scris că după rugăciune, la Ghetsimani, Domnul îi găsește pe apostoli adormiți pentru că erau mâhniți. Pe cruce, Iisus îi cere lui Dumnezeu să nu țină seama de păcatul celor care îl supuneau suplicului. Toate aceste fapte ale istoriei sfinte sunt momente paradigmatiche de exprimare a voinței de uitare. Într-o năvălă a sa - **Teologii** - Borges își imaginează apariția în fața puterii divine, la Judecata de Apoi, a doi mari capi ai bisericii, de la începuturile creștinismului, care se acuzau reciproc de erezie; spre uimirea ambilor, Dumnezeu îi confundă între ei.

„Fără somn și fără uitare...”

caius traian dragomir

ceptabil. Nu trebuie, nu ne este permis să păstrăm constant sub priviri imaginea a ceea ce nu ar fi trebuit să existe, a ceea ce nu este bine, sau normal, să existe, ori a ceea ce, existând, exclude tot restul realului de la ființare. Modelul acestei ultime scotomizări, adaptive, a vieții conștiente în care suntem mereu prezenți, în care ne implicăm, este pornografia sau scatologia. Este stupid, este inutil și este nedrept să conștientizăm permanent - sau măcar adesea - viața fizică a celor din jurul nostru, slăbiciunile, patimile, uneori trădările lor în planul intimității. Existența concretă, cotidiană, a oamenilor mari, a marilor personalități istorice, sau a celor apropiați, a ființelor iubite, chiar atunci când nu este reproșabilă sub raport legal ori etic (selectivitatea stranie a moralei actuale aproape că nu o mai observă nimeni), când este perfect reglată, conține nu rare și nu doar întâmplătoare momente insuportabile altora - insuportabile nu din egocentrism, nu din pudibonderie, nu din dorința de dominație, ci din simplă, firească și cvasi-instinctuală aspirație la integralitatea, universalitatea comunicării și unității umane. A actualiza atractivul și totuși insuportabilul, sau pur și simplu degradantul (dincolo de orice scuze), iată în ce constă agresivitatea pornografiei și scatologicului -

Marile culturi ale Europei încearcă acum să uite nenorocirile pe care națiunile continentului și le-au inculcat unele altora. Deosebit de interesant este faptul că uitarea poate fi la fel de ușor echivalată cu puterea, ca și cu slăbiciunea. A uita să reacționezi este o condiție care nu rareori decurge din frică - a uita să reacționezi se dovedește adesea rezultatul capacității de stăpânire proprie. Pe de altă parte, însă, în cadrul acelorași culturi se practică o obstinată reamintire, fără sfârșit, a suferințelor produse de un rău interior, ca și a unora mai larg răspândite, foarte specifice însă ca gen. În fiecare cultură să fie prezentă o nesfârșită luptă între civilizație și necivilizație, între conștiința etică și cea istorică? Să existe o opoziție cu adevărat gravă a eticii în raport cu istoricismul, a civilizației și conștiinței sau relevării răului?

Este nevoie de bifuncționalitatea memoriei: a nu uita, aceasta pentru cunoaștere - a uita spre a lasă însă libera toleranță, pentru a governa comportamentele. Toleranța nu este doar toleranța în raport cu realitatea indiferentă, ci și cu răul produs, cu inacceptabilul care nu mai are cum să nu fi fost, cu naturalul penibil care va exista oricând. Uitarea răului trece, iremediabil, prin uitarea de sine - literatura lumii a produs o piesă minunată, relevantă pentru noblețea de neînlucuit a voinței de uitare. Ea aparține operei eminesciene, șochează hiperbolic, cu toată enorma ei autenticitate, și se numește **Rugăciunea unui dac**.

În vreme ce Dinu Flămând îl studiază pe Laurențiu Ulici, Liviu Ioan Stoiciu o soarbe din ochi pe Rodica Draghinescu

PUSEURILE RATAȚILOR

marius tupan

Micii sau marii tirani nu se nasc și nu joacă vreun rol *ab initio*, ci doar profită de conjuncturi favorabile, dacă acestea se ivesc la momentul oportun. Că au în gene propensiuni pentru intimidarea și umiliția semenilor, riscându-și uneori și viața pentru a-și atinge ținta, e deja un alt subiect, prezent în multe narațiuni sudamericane. Cum nu dorim să facem o incursiune în acea literatură, ne limităm la depistarea unor specimene, care, în râvna lor de a fi ascultate și, eventual, aplaudate, recurg la variate strategii, nu întotdeauna avantajoase, pentru a ține afișul unei perioade. Le-am putea numi monstruții micului ecran sau, la fel de bine, comicii vestiți ai undelor magnetice. E de la sine înțeles faptul că televizorul le-a întreținut condiția de oratori sau, cu un cuvânt mai expresiv, opiniomani, oricând gata să-și dea cu părerea și să aibă soluții pentru toate evenimentele posibile. Cu un dezvoltat simț al relațiilor, dar și cu o psihologie de haită, au profitat de vremurile tulburi de după acel decembrie însângerat și s-au plasat în fruntea unor publicații (pe care le păstrează cu multe compromisuri!) și din acele poziții manipulează opinia publică, obțin profituri, tot mai incredințați că sunt repere morale într-o epocă a imoralităților delirante. Cine-i zărește și-i ascultă cum se rostogolesc în discursuri e ispitit să le dea dreptate: dar, dacă le-ar cerceta biografiile, ar avea multe surprize. N-am folosit cuvântul *revelații*, fiindcă nu și-ar avea rostul aici. Unii au rămas vechi propagandiști la porțile Nicușorului (ceva mai rafinați decât ai lui Nicolae!), exersați în demagogii și texte de congres, alții, disidenți cu voie de la poliție, și nu puțini, paznici de expectative, prezenți chiar și la mitingurile din Piața Universității, unde și-au exprimat, cu prudență și rezerve, crezurile politice, fără să se avânte însă în demolarea trecutului: fiindcă nu știau încă ce le-ar putea rezerva viitorul. În aceste situații, importantă devenea imaginea, nu sunetul. Oscilațiile, ambiguitățile, neutralitatea (de obicei, lașă!) i-au ajutat să fie preferați în locul impulsivilor, radicalilor, incozozilor. Se zice că ar fi diplomați. Ei, moft! Pândesc evenimentele favorabile și încearcă să-și seducă ascultătorii, numai fiindcă nu au alte argumente pentru a se impune. Solicitați mereu de televiziuni, așteptați să-și spună punctul de vedere într-o situație delicată, încep chiar să creadă că de cuvântul lor depinde propășirea națiunii. Cu idealuri artistice cândva, tânjesc încă după ele. Unul preferă, în orice condiții, să i se spună scriitor, nu analist politic, altul nu se plictisește să-și obosească auditoriul, de orice condiție, cu însăilările sale, deși societatea literară nu-l acceptă, oricâte temenele i-ar mai face. Dimpotrivă, îl ironizează și-l lasă să se afunde tot mai mult în sucu-i propriu. Din aceste motive (deși bănuim și altele), contestă valorile reale, fără ca măcar să le mai consulte operele, dezaproabă ajutoarele de la stat pentru faptele culturale. Așadar, nu oamenii de o condiție nobilă sau cu un orizont larg de cunoaștere cer retragerea subvențiilor, ci indivizi care au crezut totuși cândva în steaua lor artistică, dar, orbiți de cea de la Kremlin, și-au pierdut-o. Chiar și atunci când politicienii versați le vorbesc despre salvarea spiritualității (peste tot în lume cultura e finanțată, în parte, de stat), ei intră în vrie și susțin, sus și tare, că e nevoie de o schimbare a mentalităților. Or fi nepoții protocroniștilor, despre care vorbim până și noi, tot mai rar. Le înțelegem amărăciunea și le bănuim puseurile dramatice avertizatoare.

radu voinescu

„TEXTUALIZĂȚII COPIL, ORICUM, NUMAI TEXTUALIZĂȚII!“

A lții, pentru două-trei recenzii sau pentru câte-o broșurică, au parte de mediatizări de-măsurate, de onoruri și plecaciuni pline de supușenie, sunt imediat cooptați prin jurii, devin guru serioși, pătrunși de importanța misiunii lor în cultura română. Marin Mincu nu face parte dintre cei pe care să-i fi căutat succesul fără voia lor. Dincolo de orice înzestrare și de orice merit. Îl întâlnesc din când în când, schimbăm câteva cuvinte și de fiecare dată îl simt profund nemulțumit de poziția pe care o ocupă. Nu știu care sunt cauzele. Poate e excesiv ca om, poate lasă impresia că nu e preocupat decât de sine - dar sunt și alții preocupați numai de sine fără ca să vrea cineva să vadă asta, necum să fie deranjat -, poate nu dovedește generozitate față de unii confrăți, poate că spune lucruri supărătoare în cercurile unde se fac și se desfac traiectorii de vedete în literatură. Sau poate că supărătoare e însăși biografia lui, care are ceva din trăsăturile aventuroase ale unui om care în lumea occidentală ar fi socotit a fi al acestui timp, pe câtă vreme la noi el este perceput ca un soi de romantic întârziat, domic să cucerească noi teritorii ale cunoașterii și noi teritorii ale geografiei culturale. Inșuși faptul că face parte din două literaturi - cea română și cea italiană (a scris cărți anume pentru a fi publicate în Italia; ca o curiozitate, într-o epocă în care fiecare român se scotea da-

orizont de așteptare

tor să se simtă jignit de persistența în Apus a mitului lui Dracula, el l-a tratat cu nonșalanța cu care abia azi se înțelege la noi că e de câștigat tocmai pe această carte, pe numitul personaj - subliniez, **personaj** -, într-un roman, **Il diario di Dracula**, care a făcut succes în Peninsula) - ar putea sta la baza unora dintre neaderențe. Nimeni nu e profet în țara lui, în fond.

Dar nu se cuvine ca omul să treacă înaintea operei în ochii celor care se ocupă cu analiza fenomenului literar contemporan. Așa că ipotezele de mai sus sunt de luat „cu un grăunte de sare“, cu atât mai mult cu cât nu sunt, din parte-mi, decât încercări făcute de departe în ideea de a înțelege ce se petrece în privința receptării lui *Il professore* Mincu, întrucât relațiile noastre se reduc la extrem de rarele întâmplări când zilele noastre de trecere prin redacția „Luceafărului“ pentru a ne preda materialele se suprapun. Și, așa cum îi declară lui Marcel Pop-Corniș într-un interviu din **A fi mereu în miezul realului**, „demersul oricărei critici trebuie să aibă ca punct de plecare textul“.

Dacă ar fi să-i dăm crezare, conform mărturiilor din interviurile cuprinse în volumul citat, este unul dintre cei care au „moșit, împreună cu alții, textualismul actual“ adică acela care domina scrisul la noi în deceniul al nouălea. Punctele de pornire au fost cercetările grupului „Tel Quel“ și critica textuală a semioticienilor italieni, pe care i-a cunoscut la ei acasă, ideile sale fiind oarecum sincrone cu cele profesate de D'Arco Silvio Avalle, Maria Corti, Umberto Eco sau Cesare Segre. Fapt care, s-ar zice, ar fi fost uitat: „... nu sunt de acord cu atitudinea perfidă pe care o manifestă

unii, care apelează în discuții publice la mine, tratându-mă abil, ca pe o autoritate în critică și copleșindu-mă cu aprecieri, dar omit să mă citeze corect, mai ales când s-au servit de ideile și interpretările mele. Este, între altele, și cazul textualismului, a cărui problematică am iscat-o, în cărți și în articole, pentru ca alții să-și adjucece această idee“, cum afirmă în discuția cu Marius Tupan, publicată în „Luceafărul“ din 13 iulie '94. Cum mai spune în alt loc (convorbirea cu Mircea A. Diaconu), i-a putut influența pe foarte mulți dintre optzeciști - Matei Vișniec, Mircea Nedelciu, Bogdan Ghiu, Cristian Teodorescu - să-și asume ideile experimentalismului textual, în cele din urmă nefiindu-i recunoscută această contribuție. Cu toate că la vremea respectivă inițiasă adevărate turniruri prin gazete pentru a impune metoda sa critic-literaturizantă. Cu toate că făcuse din ea un stindard sub care părea că ar fi vrut să pună toată literatura, toată critica, ca atunci când, cu un secol și jumătate în urmă, un ilustru înaintaș îi îndemna pe viitorii candidați la clasicizare să scrie orice, numai să scrie.

În acest sens, cartea sa cea mai importantă este **Ion Barbu, Eseu despre textualizarea poetică**, apărută la Cartea Românească în 1981. În urma *tel quel*-iștilor, nițel și în urma criticilor italieni, construia un principiu de analiză și o modalitate de apropiere de literatură prin intermediul unui mare poet român interbelic. Este, cum singur afirmă, un „manual de textualizare și textualism“. De ce Ion Barbu?

„Se pregătește să susțină examenul de admitere la Facultatea de Electronică de la Politehnica din București, dar, după primul examen (la fizică), se răzgândește și își mută dosarul la Facultatea de Filologie (al cărei examen de admitere era decalat cu zece zile), trădând astfel matematicile, pentru care se simțea dotat în mod special“, citim, sub semnătura lui George Popescu, în tabelul cronologic dedicat lui Marin Mincu în deschiderea ediției din 2000, la Editura Gramar, a primului volum din romanul **Intermezzo**, tabel redactat parcă sub o falsă persoană a treia de către însuși subiectul său. Într-un fel, se poate spune că Marin Mincu, în ciuda disponibilității pentru literatură descoperite încă din școala primară, „în urma unei banale compuneri școlarești“, vine în lumea scrisului artistic dinspre matematică. Este ceea ce-l face apt mai mult decât pe cei cu formație integral umanistă pentru experiment, pentru sondarea unor zone ale creației și creativității inexplorabile altfel decât cu instrumente care ating scientismul și cu o minte organizată oarecum după tiparul matematic, unde, *grosso modo* privind lucrurile, funcționează, simultan, rigoarea formulei și descriptivismul conceptual cu imaginația care pleacă de la aceste formule. Să nu uităm că marele succes al lui Umberto Eco, romanul **Numele brandafirului**, este structurat pe o riguroasă aplicare și combinare a unor formule literare. Ion Barbu este, în opinia lui Marin Mincu, un precursor, cu trei decenii, al grupului „Tel Quel“. Teoriile celor grupați în jurul revistei franceze erau anticipate de matematicianul-poet care, a și lăsat texte revelatoare în acest sens, a și creat în linia acestor preocupări pen-

tru transferarea materialului pre-poetic în material poetic, după o gramatică a permutărilor și după o regulă a intuiției artistice legate de un *au-delà* al textului și al realității totodată.

Cititorii acestui studiu vor fi fost contrariați poate, la momentul apariției, de faptul că formalizarea excesivă care a fost reproșată (în toiu furorilor pe care le-a făcut, ca modă, sau poate *propter hoc*) studiilor lui Philippe Sollers, Juliei Kristeva, Tzvetan Todorov ca și criticilor italieni de formație semiologică - venită, de fapt, din formalismul rus - este de parte de a fi caracteristica acestei hermeneutic.

a lui Ion Barbu. Cu un bun simț remarcabil (am în vedere și bunul simț în sens filosofic și în înțelesul comun; Marin Mincu este, cum se va vedea, literatul care poate să uzeze și de excesul necesar pentru a impune o tendință, și de bunul simț tot atât de necesar pentru a-i releva limitele, atât limitele ca metodă, cât și limitele istorice, ca să spun așa, el constatănd, de pildă, moartea textualismului pe care-l promovase - în 1989, în „România literară“ - cu mult înainte ca prozeții acestei metode să fi dat semne că ar renunța la ea) Marin Mincu evită absolutizarea și situează permanent demersul său atât în granițele inteligibilului, uzând relativ rar de jargonul rebarbativ al textualiștilor, cât și înscriindu-l în tradiția interpretării de tip clasic. Tradiție la care trimite, de altminteri, și sensul criticii textuale de până la acest moment de „rătăcire“ a ei prin (post-)modernitate.

Ne aflăm, așadar, în fața unei decriptări a textului barbian de o rară finețe și subtilitate, în bine șlefuita inspirație a criticii croceene - se călinesciene, la noi -, a fețelor ascunse până atunci ale versurilor celui care scria „Castelul tău de gheață l-am cunoscut, gândire...“ deopotrivă cu intenționalitățile care au condus, după îndelungi distilări, la acel seducător „joc secund“ al poeziei. De asemenea, pe urmele lui Gianfranco Contini, care recurgea la joncțiunea dintre abordarea sincronă și cea diacronică a textului prin metoda studiului variantelor de redactare (aici textualismul pare că revine la sensul său original), Marin Mincu re-scrie drumul de la imaginea poetică pre-existentă la imaginea realizată. De fapt, ce este textualizarea decât translatarea unui univers de imagini și senzații într-unul de simboluri care, la rândul lui se va organiza după o regulă de coerență ce are în vedere o nouă „realitate“, cea a textului. I s-ar putea zice și literaturizare dacă interpretul lui Ion Barbu n-ar fi atât de drastic nerecunoscând, de pildă, lui Alecsandri (care n-ar avea nici un merit, stând pe lunca Siretului și scriind ce-i trece prin minte, transcriind, adică, urma senzațiilor și a sentimentelor), dreptul la literaturizare, și considerând acesta o trăsătură exclusivă a autorilor precum cel al **Rigăi Cripto**. Ceea ce nu poate fi adevărat. Eventual putem diferenția aici între talentul genuin și cel așa-zicând elaborat. Mai mult, ar fi doar un exces metodologic.

LA O REEDITARE

bogdan-alexandru stănescu

Cum ar putea reacționa tânărul revoluționar decât stârpind din fașă trupul viermuind al șarpelui contrarevoluționar, insinuat aici în deghizeul subtil al poftei carnale, sau... și mai rău, al sentimentului? Bineînțeles că noaptea care începea avea să fie ratată din punctul de vedere al tinerei "albe", dar un real câștig în educația revoluționară (prin voință, tovarăși) a tânărului "roșu". Lupta dintre datorie și pasiune, temă veche cam de când lumea - și nu mă refer doar la universul textual - se poate adapta la orice situație concretă.

Radu Cosașu își reeditează nuvelele din primul volum al **Supraviețuirilor** (**Supraviețuirile**, Editura Fundației PRO, București, 2002) fără orice umbră de teamă (nu știu de ce, dar critica a apreciat întotdeauna "curajul" de care dă dovadă în abordarea acestui subiect), fiindcă, judecând cu luciditate, are de ce să se teamă. "Radu Cosașu a scris poate cel mai original roman al «obsedanului deceniu». A scris astfel la persoana întâi, adică a vorbi fără complezență despre tine, recunoscându-ți orbirile, mărginirile și lașitățile dovedește o îndrăzneală artistică rară" (Ovid S. Crohmălniceanu). Ei bine, în primul rând, fiind vorba despre ficțiune, siluetele narator-autor nu se suprapun întotdeauna, iar atunci

când o fac, contururile celor doi se depășesc, se îmbracă unul pe celălalt... De aceea mi-e greu să accept înregimentarea **Supraviețuirilor** în domeniul confesiv, pentru că am găsit foarte multe elemente subtile de tehnică narativă în nuvelele lui Radu Cosașu care îndrumă actul lecturii spre altă zonă a scriiturii. În al doilea rând, n-am observat că cineva să trateze subiectul volumului (căci este vorba despre un subiect oarecum unitar) cu detașarea ce ar facilita o depistare a potențelor ce șerpuesc în pădurea narativă. Apoi, personajul, acest narator trecut de autor prin etape succesive ale vieții (episoadele sunt aranjate în ordine cronologică) e un anti-erou deja clasic în literatura modernă, din "nobilă" familie a piticului Oskar, a profesorului Kien sau a naratorului din **Manechinele** lui Bruno Schulz. Personajul parazitat de ochiul autorului (prezent și el cu o "voce" în acest roman evolutiv) își prezintă cu atâta "sinceritate" și convingere ideile pentru că ele sunt surprinse de acest nou tip de autor omniscient, un cameleon textual ce se ivește dintre litere doar când este căutat cu răbdare și minuțiozitate. Trupul oferit de tânără "albă" cu atâta sinceritate e observat de ochiul autorului în toate detaliile lui, care analizează și recțiile naratorului prea ocupat să-și demonstreze prietena din punct de vedere politic.

"Când îl auzeam pe Miron vorbind despre Feuerbach închideam ochii și mă doream un

Nansen al ideologiei; în copilărie, visasem la Suedia Selmei Lagerloff, spre care zburam dus de găște; la 19 ani, Feuerbach era Suedia de altădată. Îmi aruncasem peste bord - nu ca social-democrația, desigur, steagurile libertății - basmele copilăriei. Nu cu Miron aș fi descoperit nostalgia lor. În două replici, el mi-ar fi dovedit caracterul reacționar al unui asemenea sentiment. O știam și singur. Singurul basm care mă fermeca era acesta: un om, la 16 ani, fusese absolvit, în mod oficial, de a mai învăța la liceu. Nu mai avea nevoie de Hugo, de Bolintineanu, de cosinus, ce să mai vorbim de economie politică?... Și pe bună dreptate: Miron făcea parte dintr-o comisie de partid care elaborase reforma învățământului, recent decretată. Un om care revoluționa școala, ce să mai fi căutat printre elevii vechii școli, pierzându-și timpul cu lecțiile despre înmulțirea prin spori a ferigii?"

Același autor creează și efectul ironic al majorității acestor amintiri: ironia este efectul acelei incompatibilități dintre narator și autor. Admirația cu care tânărul revoluționar

îl privește pe superiorul său într-ale politiculturii, Miron - scos din liceu la 16 ani pentru a se ocupa de reforma învățământului - e redată, poate un pic exagerat, pentru a potența efectul comic al lecturii. Acest prim nivel de lectură creionează o lume în care ordinea firească a lucrurilor este dată peste cap, fără să mai mire pe cineva acest lucru, o lungă Saturnalie, a cărei natură cere uitarea totală a elementelor vechii lumi. Așa ajungem să vorbim de acele rămășițe mic-burgheze, în rândul cărora naratorul reușește să înscrie - altă sursă a umorului negru, a ironiei amare - sentimente dintre cele mai umane, obiceiuri altădată considerate nobile. Se simte și o umbră de regret (din partea autorului) față de ratarea unor șanse (de către narator), față de rezolvarea greșită a unor situații. Acesta e lucrul care l-a putut îndreptați pe Ovid S. Crohmălniceanu să identifice cele două instanțe, narator-autor, dar acest regret e simțit în scriitura celui care se distanțează de personajul său din două puncte de vedere: în primul rând are loc o distanțare temporală, apoi una calitativă (aici includ relația ficțiune - realitate).

Desprinderea de lumea burgheză trage după ea aruncarea unei bucăți de viață, fie ea copilărie. Trecerea de la "burghezie" la "dictatura poporului" e descrisă ca o perioadă de krosis, un fel de "no man's land" situat în

"Culi mi se păru vulgară. Pofta de o noapte o mâna până la apolitic și eu eram de mult hotărât să nu iubesc fete apolitice, să nu intru în melodrama stupidă a utecistului îndrăgostit de o reacționară, apolitismul fiind varianta cea mai vicleană a reacționarismului mic-burghez. Dacă n-aș fi știut din ce familie vine, poate că aș fi plecat. Dar - după cum ne demonstrase odată tovarășul Buligă - nu s-au înregistrat printre noi ciori albe provenite din ciori negre?"

fâșia subțire dintre copilărie și pubertate. Ochiul atent al "copilului" narator observă detaliile acestei rupturi, pe care le filtrează vocea autorului, transmițând doar simplele date, dezbrăcate de încărcătura afectivă. Este ceea ce dă nuvelor încărcătura de straniețe, ca în episodul unde se povestește moartea micuței Lidia, sau cea a tatălui încremenit în apucăturile mic-burgheze: "Dar în noaptea morții lui, stăbătând cartierul Crucii spre un tramvai care să mă ducă înapoi la sediul

nostru central, mi-am formulat clar în minte, pășind fără nici o melancolie față de pianistul decedat în mine, că tatăl meu fusese un prost, un ipocrit, un reacționar și nu aveam de ce să mă scuz dacă pe obraz nu-mi curgea nici o lacrimă".

Am respins ideea curajului de care ar fi dat dovadă Radu Cosașu în prezentarea acestui mic Svejik tragic ca alter-ego narativ, dat fiind că mai normal mi s-ar fi părut să se remarcă abilitatea lui Radu Cosașu de a construi structuri narrative ce poate au prevăzut și un altfel de unghi de lectură al aceleiași cărți. Astfel, orice afirmă personajul narator, neagă sau reduce la absurd autorul implicit. E un inteligent joc de tenis, în care lectorul trebuie să-și păstreze luciditatea.

Bujor Nedelcovici
Le provocateur

Editions Euro Culture

Scris între 1995 și 1996, **Provocatorul** este cel de-al nouălea roman al lui Bujor Nedelcovici. Apare acum la Editions Euro Culture în traducerea Floricăi Ciodaru-Courriol. În Franța a mai publicat, în 1985, **Al doilea mesager** (Editura Albin Michel), salutat unanim ca o utopică politică de mare anvergură (pentru care a primit Premiul Libertății al Pen Club-ului Francez, în 1986, și Premiul Academiei Americane de Arte și Științe, în 1992), **Zile de nisip** (Editura Albin Michel, 1989), **Dimineața unui miracol** (Editura Acte Sud, 1992) și **Îmblânzitorul de lupi** (Editura Acte Sud, 1994).

După studii cinematografice la Los Angeles, Celine se întoarce la Paris, unde încearcă să-și facă loc pentru o meserie și o viață nouă. Lista sa cu "ce am de făcut" conține obținerea unui avans pentru realizarea unui nou film, găsirea unui distribuitor pentru filmul realizat în Los Angeles, continuarea scenariului început și întâlnirea cu Guy, fostul amant al mamei sale. Și pe parcursul legăturii non-conformiste cu Guy, ea este în căutarea, în același timp, a plăcerii și a morții ("esențialul e în căutare și în iluzie, pentru că realitatea va fi întotdeauna efemeră" gândește eroina). Guy are "alura superioară a unui satir", este fascinant, "absolut imprevizibil", farseur, având în ochi "o lucire demonică plină de exuberanță juvenilă".

Scris din punctul de vedere al lui Celine (care privește permanent cu ochiul regizorului de film, montând imaginile instantaneu și înscriind permanent impresiile de peste zi pe pelicula sa interioară - "nu gândesc cu ajutorul cuvintelor, ci cu imagini și sunete (...), îmi las filmul să se deruleze"), romanul este și o radiografie rece a societății occidentale fără *parti-pris*, dar și fără falsă pudoare. De altfel, acest refuz al pudibonderiei îl face pe Nedelcovici să se demarce încă o dată de practicile obișnuite ale scriiturii românești.

Un loc important este acordat în roman relațiilor erotice, descrise adesea foarte crud, dar Nedelcovici conferă dragostei o dimensiune magică și metafizică.

Provocatorul - roman ludic, parodic și erotic - este o operă originală în care analiza psiho-socială și o viziune universalistă (ce țin de obiectivitate) sunt mixate subtil cu introspecția și cu celebrarea lui *joie de vivre* (ce țin de subiectivitatea eroinei, care ne ține captivi în reveriile sale filmice).

Isidor Chicet
Ultimul refugiu

Editura Prier

În 1986, această carte făcea parte din planul editorial al Faclei din Timișoara. Însă directiva cabinetului 2, conform căreia se sistau debuturile singulare, a împiedicat apariția ei la acea vreme. Trei ani mai târziu, aceeași editură includea trei povestiri ale lui Isidor Chicet

într-un volum colectiv de debut în proză - **În căutarea timpului prezent**. Abia anul acesta este tipărită integral, la Severin.

De ce "Ultimul refugiu"? Fiindcă "până în decembrie '89 muntele a fost ultima salvare a multora dintre noi, acel ultim refugiu, ascuns și îndepărtat, în care sufletul își regăsea dimensiunile, în libertate și frumusețe, scăpat din chingile oprămirii".

Colecția de povestiri montane a lui Isidor Chicet este împărțită în trei cicluri: Dinu Halunga, George Cotrău, Tudorel Scheianu, Luis & Hilaron. Dinu Halunga își marchează timpul prin întâlnirile cu "celălalt"; George Cotrău își pândește secretul dramatic cu un aparat de filmat; Tudorel Scheianu aude chemarea albă la Stâna "Tremurătoarea", la Stâna "Încuietorea" sunt ceasuri cu icoane și e și sărbătoarea lupilor, iar la Stâna "Vâjâietorea", ca un abur, vameșul... Luis & Hilaron traversează povârnișul - mare nebunie sau mare performanță. Și vocea narativă care se schimbă permanent, ba eu, ba el și nu doar ea, ci și partenerul de conversație, ascultătorul povestirii, de parcă toți acești montagnarzi (dintre care și autorul) cu angoasele, nebuniile și maniile lor sunt interșanjabili.

1) **Teatru, vol. I (Iosif Naghiu), teatru, Editura Muzeul Literaturii Române.**

2) **La țărnul pleoapei (Beatrice-Silvia Sorescu), versuri, Editura ROM TPT.**

3) **Noul Tetractys (Andrei Dumitru Iacobaș), Editura Tilia Press International.**

4) **Philippide, mon amour (Constantin Dumitrache), studiu, Editura Spirit Românesc.**

5) **Mic dicționar de portrete psihologice, vol. I (Virgil Sorin), Editura Cartea Românească.**

6) **Tristele distracții (Viorica Farcaș Munteanu), roman, Editura Eminescu.**

7) **Privești și zări (Nicolae Havriliuc), Editura Verus.**

8) **Întemeiere în timp (Nicolae Havriliuc), roman, Editura Verus.**

9) **Baudelaire și poeții români (George Anca), teză de doctorat, Editura Aime.**

10) **Viață de profesor (Boris Marian), versuri, Editura Albatros.**

galaxia cărților

Narațiunea se întinde aproape cinematografic, tensiunea e administrată cu grijă, personajele, nu foarte lovcace, urcă, traversează, deschid părțile, coboară prin hornuri pentru întâlnirile esențiale ale vieților lor - o lume construită în jurul unor locuri misterioase și miraculoase, cum este Stâna "Scărița" din Parâng. Pentru conformitate se pot consulta fotografiile de la finalul cărții.

Dan Buciumeanu
Dosoftei poetul.
O hermeneutică a „Psaltirii în versuri”
Editura Viitorul Românesc

Dan Buciumeanu încearcă, în această lucrare, să răspundă unei întrebări esențiale, care, crede autorul, a rămas fără dezlegare: este Dosoftei doar un versificator sau este un poet, în înțelesul plin al acestui cuvânt?

Întreaga autorului a fost aceea de a-l actualiza pe Dosoftei "printr-o lectură revitalizantă "Am înțeles interpretarea textului, spune el, ca o regenerare, întinerire a sa printr-o necondiționată încredere în sensuri..."

Și cele trei mari direcții de investigație sunt: „**Psaltirea în versuri**" ca operă simbolică - unde va fi vorba despre cele patru "înțelesuri" ale psaltirii, cel literal-istoric, cel moral, cel alegoric și cel mistic, despre teologul Dosoftei care aleargă pe urmele poetului Dosoftei, despre finalitatea eshatologică a psaltirii sale și despre ruga din tăcere; **Geneza stilului poetic** - unde se dovedește că există o estetică a împodobirii și una a "scormirii", precum și faptul că principala sursă textuală a mitropolitului a fost o variantă slavonă a Septuagintei și se descoperă, cu instrumente și tabele riguroase, ritmul poetic și cel sufletec; **Imaginarul "Psaltirii în versuri"** - unde fac casă bună minunarea și fabulosul, unde se demaschează mecanismele terifiantului și ale viziunii morții și unde regăsim decriptarea, invocând pe Bachelard, Barthes, Tache Papahaș, Huizinga, Eminescu, Eliade, Oișteanu, Blaț etc., psalmilor dorului, urării, blestemului, meritului ursitoarelor, țării-casei-cuibului și luminii.

Anexa tratează despre posteritatea operei poetice a lui Dosoftei și despre ecurile ei în literatura română, iar sinteza conclusivă punctează cum că **Psaltirea în versuri** a lui Dosoftei este "nu numai actul de naștere al limbajului liricii românești, cea mai importantă tentativă de făurire a unui limbaj poetic înainte de Budai Deleanu și Eminescu, ci și un exemplu tipic de operă mediată (o metaforă de vaste proporții, o strămutare a tematicii poeziei ebraice în alt pământ, o răsădire semantică)..."

Și, atâta vreme cât autorul vorbește de "originalitatea stilului său poetic, a limbajului său liric", care "rezidă în sinteza organică a două poetici: una formalizant-folclorică (oarecum intuitivă) și alta elaborată, cultă (livrescă)", e limpede cum se rezolvă enigma dintru început, aceea cu versificator sau poet...

Pagină realizată de

Marie-Louise Semen

Mereu am spus că nu-mi plac aniversările, deși le cedez uneori, admițând că orice pretext, chiar și unul solemn, poate aduce unele date noi sau puncte în reconsiderarea unor autori uitați; atunci când cel comemorat este o celebritate, sentimentul de superfetație sau, pe românește spus, de adaos la prea destul, este de-a dreptul slânjenitor și nu o dată penibil. (Această situație se configurează deja în cazul lui Caragiale, care, împlinind anul acesta 150 de ani, a beneficiat de o nefastă „acțiune” oficială, așa de străină duhului său, dar și poziției sale atât de apropiate de oricare dintre noi.) Există însă și cazul contrar și, de pe acum se desprind unele ecouri destul de favorabile pe care le stărnește un scriitor întrucâtva uitat: Vladimir Streinu, o personalitate prea puțin sortită celebrității, dar având mari și diverse merite pe care e bine să le discutăm și să le punem în lumină. Și asta se impune și celor care l-au ignorat, dar și celor care au mai scris despre el, l-au evocat sau, mai simplu, l-au pomenit în diverse împrejurări.

Mă aflu în această situație, deși îmi reproșez puținele texte critice; în fapt, personalitatea lui s-a întâmpilat să mă intereseze mai vârtos decât scrierile sale sau scrisul său mai bine zis, alcătuind o serie de mai multe volume, **Paginile de critică literară**, în cinci omuri compacte. Am spus, „personalitatea”, deși „omul” ar fi de zis mai bine, deoarece acesta mi s-a revelat dintru început, imediat după 1944. Se cheamă că l-am văzut atunci pentru prima dată și ultima noastră întvedere în cabinetul său directorial la Editura Univers, unde eu am fost introdus de amicul M. Ivănescu, pentru că aveam de făcut propunerea unei traduceri, închide arcul de cerc al unui sfert de veac. Dar, nu am avut

cu el decât contacte și prea puține „întâlniri” în sensul adevărat al cuvântului, eu nefiind până aproape de dispariția sa un scriitor „declarat”, ci unul de clandestinitate, așa că nu despre „operele” mele aveam să-i vorbesc.

Or, dacă-l evoc în aceste rânduri, o fac nu pentru a aduce elemente noi într-o serie, nici pentru a contrazice o imagine globală, cât de răt cristalizată, ci pentru a consemna unele perplexități ce abia acum le pot număra pre cât au fost de multe. „Istoria” i-a fost mult ostilă și omul pe care l-am văzut pe culoarele liceului „Mihai Viteazul, cu care am trecut un examen greu („capacitatea” de atunci, care te promova în cursul superior), pe care l-am auzit expunând, evoca un personaj al culturii și al artei, nu al bătlăilor și închisorilor. Vladimir Streinu a fost criticul literar care a avut cel mai mult de suferit în timpul comunismului, fiind scos din circulație, în mai multe feluri, peste un deceniu și jumătate și destinul acesta nu se lăsa bănuț când contemplai pe bărbatul de mare eleganță a ținutei, a manierelor și chiar a vestimentației, nici vorbirea lui măsurată, cum îi era stilul și în scris, supravegheat, poate pe alocuri chiar prețios, încercând și reușind formule elaborate, întrucâtva forțate pentru urechea omului comun. Abia mai târziu mi-au ajuns la cunoștință adevăruri necunoscute: că omul fusese mult mai „bătăios” decât s-ar fi putut crede și despre aceasta nu spunea totul înscrierea sa ca voluntar în armată în vara bătlăiei de la Mărășești, deși nu împlinise vârsta încorporării: chiar student fiind, el ajunsese la proteste deschise împotriva pontifului de catedră M. Dragomirescu, adevăratul dascăl al profesorilor de

VLADIMIR STREINU, IARĂȘI

alexandru george

limba română pentru cel puțin două generații, marele notificator al poeziei de dragul „metodei”.

Știam că fusese deputat în momentele de criză de imediat după 1930, dar nu crezusem într-o vocație serioasă pentru politică a poetului și criticului încă de pe atunci afirmat: abia mai târziu am aflat că prestația sa în rândul țărăniștilor fusese mult mai angajantă și „estetul” știuse chiar să formuleze pagini de doctrină și să lase o amintire pozitivă în analele acestei mișcări politice, care dacă-și avea obârșia în Argeșul său natal, contrazicea linia „Dinastiei de Argeș” (cum îi denumea N. Iorga pe Brătieni) și Partidul Liberal, din care însuși tatăl scriitorului făcuse parte. (Mai mult încă, există un text de Vladimir Streinu, de după război, când elogiul său la adresa virtuților țărănilor nu poate fi suspectat de intenție demagogică în stilul neo-sămănătorismului sau tradiționalismului ideologic, despre care am aflat tot foarte recent din antologia lui Vasile Igna, **Subteranele memoriei** (2001): e vorba de **Popor și țărănime** datând din 1 martie 1947.

Desigur că și acest trecut, dar și colaborarea sa la „Dreptatea”, în anii ce au precedat instalarea comuniștilor la putere, nu au fost uitate și au atârnat din greu în deciziile pe care aceștia le vor lua împotriva sa în dife-

rite etape. I-am urmărit articolele din oficiul țărănist până în ultima clipă de manifestare liberă, ba chiar posed decupate unele articole de ziar, dar, nici în momentul apariției lor, nici acuma, la recitare, nu mi se confirmă vocația de gazetar a poetului, criticului și eseistului elegant și cumpănit, un intelectual de cu totul alt stil decât cei care combăteau eroic în paginile gazetei. Erau lipsite de agresivitatea cerută de situație, de adresa directă și spunerea lucrurilor pe adevăratul lor nume. Scriitorul care își aplica sieși cenzura estetică nu putea să se „dezlănțue” împotriva inamicului, care deținea puteri copleșitoare...

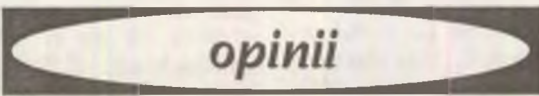
Încât, atunci când „Dreptatea” a fost suprimată și Șerban Cioculescu, prietenul său și tovarășul de luptă, a rămas să umple cu intermitențe o rubrică în „Jurnalul de dimineață” al lui Tudor Teodorescu-Braniște, imaginea lui Vladimir Streinu a continuat pentru mine să fie abia ghicită, doar ca un privilegiu, serile, când se plimba pe sub stufoșii arbori ai Bulevardului Pache, uneori în tovărășia soției sale, dacă nu mă înșală memoria. Habar nu aveam în acea vreme, în care regimul tiranic strangula orice gând liber și interzicea orice manifestație culturală pe care n-ar fi dirijat-o el însuși, că fostul profesor de la liceul unde învășasem și scriitorul ale cărui cărți le parcursesem în întregime (o vastă, dar prea puțin comentată, **Antologie a literaturii române**, o carte destul de curioasă, îmi ajunsese în mâini datorită fratelui meu care o primise în dar de la autor) era implicat într-o societate secretă, foarte inofensiv intitulată „Mihai Eminescu” și care a însemnat un punct de rezistență culturală, cu înclinație

politică, împotriva regimului totalitar ce ne subjugase. A fost o acțiune eroică, pe care comuniștii o vor reprima curând, victimele cele mai ilustre fiind Constant Tonegaru și Teohar Mihadaș, ultimul osândit la ani grei de temniță, iar poetului **Plantațiilor**, pe care Vladimir Streinu l-a ajutat decisiv să se formeze artistic și intelectual, dându-i-se drumul doar pentru că era grav bolnav de inimă și se știa că va succomba curând după ieșirea din închisoare.

Acestea sunt faptele, datele aparținând istoriei literare, constatabile de oricine va face istoria epocii. Imaginea estetului intră în contrazicere pentru mine, cu toată zbuțumata sa carieră; în anii aceia, până la moartea sa, mie mi s-a părut că Vladimir Streinu nu era un om al vremii sale, că ar fi trebuit să trăiască altcândva, în alt spațiu cultural: era un produs final, al unei civilizații de rafinament și liniște, în afara convulsiilor dramatice, a „luptelor” și accidentelor ducând la dispariție. (În multe privințe, destinul său a fost mult mai aproape de acela al lui Mihail Sebastian, cultivator și el al lui Gourmont, intelectual subtil, prins într-un vârtej care, până la urmă, îi va fi fatal, mult însă, înainte de vreme.) Vladimir Streinu și-a dublat acțiunea literară cu una politică, despre care nu avea cum să se vorbească în comunism, în anii când el fusese „recuperat”, dar care e de reconstituit astăzi, când și despre el se poate vorbi liber.

Eu însumi, trăind catacombal, nu m-am întâlnit cu el decât rar; nu pot să trec cu vederea episodul carierei sale de „anticar”, atestând dificultățile în care se zbătea: el deschisese, împreună cu prietenul Șerban Cioculescu, un magazin de cărți vechi, în care își desfășeau bibliotecile. Se afla situat în Pasajul român, nu chiar la intrare, într-o clădire azi dispărută. Anticariatul se numea „Junimea” și eu am intrat acolo de câteva ori fără a vedea pe vreunul dintre patroni. Era în timpul inflației, cred că în primăvara lui 1947, și singura carte pe care am cumpărat-o de la magazinul acela destul de doznic a fost **Versurile** lui T. Arghezi, în ultima ediție de la Fundații, zisă „definitivă”. (Îi atrag atenția lui Emil Vasilescu, autor al unei foarte solide monografii despre Streinu, asupra acestui episod, care lipsește din cartea sa, după cum este și cel foarte important cam din aceiași ani, al acțiunii în cadrul grupării de rezistență „M. Eminescu”.)

Și, pentru a încheia aceste rânduri de amintiri despre un om cu care mulți ani mi-am dus viața în paralel, să spun că, în 1959, când eu însumi trăiam din expediente și îmi căutam o slujbă, am primit amabila ofertă a lui Matei Călinescu, un prieten care îmi aranjase un angajament la o expoziție temporară în Parcul Herăstrău și pe care mi-a recomandat să-l solicit, cu precizarea: Postul ăsta l-a deținut până de curând Vladimir Streinu.

MOMENTE CU LAURENȚIU

arthur porumboiu

P Pe Laurențiu Ulici l-am cunoscut în 1964, la Cenaclul literar „I.L. Caragiale” din Ploiești. Era pe-atunci student la Filologia bucureșteană și, fiind îndrăgostit de urbea lui nenea Iancu, din când în când își făcea apariția la Palatul Culturii din orașul aurului fluid.

Era un bărbat de 20 de ani, înalt, bine echilibrat fizic, purta mustață și avea o privire scrutătoare, iar pe buze îi apărea uneori un zâmbet ironic și (ciudat!) părea a fi un „bătrân” filosof ars pe dinăuntru de lumini cotropitoare.

Noi eram (la cenaclul numit) împărțiți în două tabere. De o parte a baricadei se afla *gerontocrația* formată din profesorii George Moroșanu (care a scris și publicat versuri), Natalia Boncu și prozatorul Nicolae Rădulescu-Lemnar, iar în tabăra „tineretului progresist” se aflau Cornelii Șerban, Arthur Porumboiu, Nicolae Breb Popescu, Hristu Căndroveanu, Cristian Petre și Iolanda Malamen, care, în seara aceea, urma să fie „jertfită” pe altarul criticii, fiindcă se producea cu un grupaj de versuri. Și-a nceput lectura. Iolanda citea „alb”, fără accente speciale, însă asta nu ne oprea să constatăm că versurile ei „nu sunt pe linie”, ba chiar numeau stări neliniștitoare, stări produse de un suflet plin de convulsii. Eleva Iolanda Malamen se temea de o critică prea aspră, și înainte de lectură, când urcam scările, mi-a sugerat s-o apăr de „răutatea bătrânilor”. Și erau motive întemeiate pentru că ei considerau că „o poezie fără mesaj patriotic, tristă și demobilizatoare nu trebuie scrisă și nici publicată”.

Ulici asculta cu atenție mărită discuțiile foarte aprinse, în care eu am avut rolul de *provocator*, adică m-am aflat la antipodul celor spuse de Moroșanu și Natalia Boncu. Am făcut-o și din *frondă*, dar și pentru că eu am crezut totdeauna că numai *esteticul* are dreptul să hotărască și nu tema, fie ea oricât de generoasă.

Atunci a luat cuvântul Laurențiu Ulici. Deodată s-a făcut o liniște totală. Vorbea calm, aducea argumente precum un sofist, nuanța fiecărui frază, și-n final a spus: „Trebuie să fim atenți la tineri, ei pot aduce lucruri noi și nu trebuie să-i înăbușim prin dogmatism”. Nimeni n-a mai spus nici un cuvânt, și seara s-a încheiat ca un moment de neuitat.

Laurențiu Ulici se născuse la Buzău. Deci, îmi era conjudețean și asta mi se părea a fi un avantaj spiritual, fapt ce m-a făcut să-i ofer exemplare din toate cărțile mele și să-l vizitez, când lucra la „Contemporanul”, revistă la care am colaborat în vremea când era condusă de prozatorul D.R. Popescu.

Așadar, mă simt obligat să evoc un alt moment care-a marcat evoluția mea literară. În anul 1974, Editura Cartea Românească, la sfârșitul lui noiembrie, scotea de sub tipar cartea mea de debut, *Domnule Copil*, în lectura lui Mircea Ciobanu. Trăind la Pontul Euxin am crezut că-i bine să dau un exemplar prietenului și colegului meu Nicolae Motoc, redactor-șef adjunct la revista „Tomis”. Și Nae Motoc s-a... grăbit să producă un articol, un *flecusteț*,

aruncat într-un colț, la *subsolul* revistei. Gestul lui mi s-a părut nedelicat, hrănit de invidie și nu știu ce complexe de moment, avându-se în vedere situația reală cum că multe texte din carte apăruseră mai întâi în revista „Tomis”. Atunci, iritat de articolul motocian, i-am trimis cartea lui Laurențiu Ulici, iar criticul, cu o promptitudine rară întâlnită, a scris în „România literară” (Nr. 1, ianuarie, 1975) un articol echilibrat, fără patetism, motivând cu precizie ceea ce i se părea interesant. Articolul acela (reprodus și în *Prima verba*, Editura Albatros, 1975) m-a adus în atenția editorilor *Marin Preda*, *Mihai Gașița* și *Mircea Ciobanu*, dar și în a altor critici, pentru că, într-adevăr, cartea s-a bucurat de o critică favorabilă, iar tentativa lui Motoc de a mă minimaliza s-a lovit de argumente care nu puteau fi anulate. Ulici s-a dovedit, și-n acest caz, că-i partizanul *valorii literare*. Era și a rămas un *reper*.

evocări

După '89, Laurențiu Ulici a întemeiat, cu sprijinul lui Mircea Dinescu, noua serie a revistei „Luceafărul”, o revistă de literatură de cea mai înaltă ținută, și-n care s-a manifestat toată floarea literaturii române, de la clasicii în viață, la debutanții de ultimă oră. Am tipărit și eu numeroase texte lirice, dar vreau să vorbesc de un singur poem pentru că acel poem are o „istorie” legată puternic de Laurențiu Ulici, ca om înțelept și critic de elită.

Poemul se chema *Diagrama frigului roșu* și era de mare dimensiune, astfel că publicarea sa integrală cerea cel puțin spațiul a două pagini, or, în „Luceafărul”, nu publicase nimeni (niciodată!) mai mult de o pagină de poezie. Trimițându-i poemul l-am însoțit de o scrisoare categorică, dură ca o poruncă testamentară, și care, în esență, suna astfel: „Dacă poemul merită a fi tipărit, atunci vă *cer* să-l tipăriți integral. Fragmentat ar pierde din forță și armonia interioară n-ar mai fi echilibrată”.

Trecuseră câteva săptămâni bune, dar poemul nu apărea, fapt ce mi se părea ciudat, fiindcă revista îmi publica de obicei foarte re-pede textele. Și având unele treburi prin București m-am dus și la „Luceafărul”. Laurențiu Ulici era sigur în birou, gânditor și parcă răsfoind o carte primită, probabil, chiar în ziua aceea. Am discutat unele chestiuni lumești (despre sănătate, dar și despre *moarte*, pentru că eu mă aflam într-un moment extrem de trist, întrucât fratele meu Nicolae, cu o lună și ceva în urmă, trecuse în neființă) și, la un moment dat, Laurențiu mi-a zis: „Am primit poemul tău. E foarte bun, da nu ți l-am publicat fiindcă mi-ai scris să-l tipăresc integral, și nu-ți pot da două pagini de revistă. Dă-mi voie să-ți aleg fragmentele pe care eu le consider cele mai puternice, și-n cel mult două săptămâni aparii”. Am fost de acord și-ntr-adevăr au apărut 12 secvențe alese de marele critic. Era (iată că vorbesc la trecut. Ce tristețe de nelecuit!) un OM cu coloană vertebrală morală, iar ca președinte al obștei scriitoricești ne-a fost apărător și părinte...

... Dar relațiile mele cu Ulici au cunoscut și „mici incidente”, însă ele n-au alterat situația mea și nici n-au produs mânia lui Laurențiu, deși el se afla în *vârful piramidei*. Redau două asemenea momente: primul ține de înființarea, în 1995, a Filialei „Dobrogea” a Uniunii Scriitorilor, când eu îl susțineam să fie ales secretar executiv pe N. Motoc, iar el pe Constanti Novac. Deși lupta era „acerbă”, o voce interioară mi-a șoptit să cedez. Poate că Laurențiu Ulici a fost mai înțelept...

Al doilea moment ține de apariția celor **1001 poezii românești**, în care (stupefacție!) nu m-am regăsit. Atunci i-am scris: „Sunt mândrit și revoltat că nu mă aflu printre cei trei sute de fericiți curpinși în cartea dumnea-voastră. Să fiu eu un poet mai mic decât Mircea Micu?!?! Peste poate”. Probabil că marele critic s-a amuzat, dar nu mi-a purtat pică, dovadă fiind și faptul că m-a ajutat să-mi lansez cartea *Domnule Copil (Çocuk Efendi)* la Istanbul.

... Cu doar trei săptămâni înainte de noaptea de monoxid de carbon în care-a fost chemat în Cer să-i întâlnească pe Eminescu și Nichita Stănescu, i-am trimis noua carte, **Nume pe apă**, cu următorul autograf: „Domnului Laurențiu Ulici, cu urarea de a trăi cât Matusalem, și a rămâne-n fruntea breslei noastre atâta timp cât lumina îl va ocroti. Prezența Sa ne apără de agresivitatea Realului. Și acesta e un fapt esențial”.

Lumina însă n-a mai vrut să-l ocrotească.

Zilele acesta s-au decernat Premiile U.S. Până când vom realiza un număr special, vă oferim o imagine de la o manifestare de același gen desfășurată cu ani în urmă. Se pot observa: Laurențiu Ulici, Nicolae Manolescu, Eugen Uricaru, Iosif Naghiu și alții

Pereții

(fragmente)

într-o zi
pe când mă-ndreptam spre fereastră
una din greutatea pendulei a căzut pe dușumea
iar eu am văzut un câmp cu maci
în locul casei vecinului
câmpul cu maci a persistat
cât am meșterit pendula
decum greutatea și-a reluat locul
casa vecinului a revenit și ea
ce se-ntâmplă ?
există legături străvechi?
am surprins oare
o amintire a metalului din care
e făcută greutatea

în această casă dintre
două parcuri
mă simt tot mai stingher
pe geamul unei camere
copaci înalți și goi
pe geamul celeilalte
se văd frunzișuri dese
trăiesc cu două anotimpuri
diferite
și-n mine o inimă temătoare
ca un echer școlar de altădată
demodat în era computerului
și internetului
poate de aceea fac gesturi
care nu încap în aer
când plouă forma mesei îmi dă
dureri în tot trupul
și pe pereți zonele atinse
de soare
le simt smulse direct de pe piept
o, doamne unde
e inima mea echerul acesta de lemn
și unde proiectul atemporal care s-o mai justifice

urc în odaia de la mansardă uit unde sunt
în ce zi a vieții mele mă găsesc pe ce tavan
îmi proiectez umbra pe ce scânduri îmi târâi picioarele
de sus văd un gazon triumfiular
e curtea policlinicii vecină cu casa mea
ori e poiana dintr-un orașel pe nekar
lângă catedrală unde un clopotar bătrân
mi-a dat un evantai confundându-mă poate
și-apoi am tot cotit pe străzi la întâmplare
mă simțeam născut în aceeași zi cu câte-un copac
o ușă de casă mă făcea gelos ca o iubită necredincioasă
o pisică fâșnind dintr-o curte mi se părea cunoscută
ca un vagon
de tren în care-aș mai fi călătorit cândva

doamne ce harababură tirul rapid al pleoapelor
ștafeta auzului
și unde mă vor duce toate cu spaima lor prietenoasă
sunt ca acel fumător înrăit ce s-a lăsat brusc de fumat
și pe care erupția vulcanului etna îl face încă să saliveze

stau pe o stradă în formă de opt
atât de ascunsă în păienjenişul cartierului
că mă simt vinovat nu știu îndruma
pe nimeni nicăieri
pe vecini îi confund cu trecătorii
zăriți în oglinda din baie roșii verzi după reflexul
copacilor și steagurilor din curtea policlinicii
noaptea oasele și gândurile mele fac rocada
în zori mă simt atât de bine că-mi vine
să-mi dau foc
viața mea și hainele mele ard laolaltă
un gol mai pur ar rămâne în urmă-mi
și-n curte groapa de canalizare umplută
cu pământ
s-ar tasa în continuare după fiecare ploaie
consfințind buna funcționare a acestei case
și a lumii

constantin abăluță

două trotuare pentru o singură stradă
și statuia vopsită în negru
trecătorii ce merg cu privirile în jos
furnicile zumzăitoare ce-au năpădit
casa părăsită
și eu în odaia mea de la mansardă
ca un beduin acoperit de-o dună de nisip
ce lume ce spații
purtam o dinioară-n sânge
periculos ca oul de șarpe
zvâcneau sânii fetelor în palma mea
acum doar mireasma de formol
a radiografiilor
îmi umple casa zâmbesc
către oasele și oscioarele străvezii
care n-au nici o vină pentru aceste gânduri ce le urâtesc
curburile delicate

veioza bleu-vert în formă de ciupercă
rămasă de la gina
lumina ei ciudată seara în odaia mea
gânduri care trec neoprite de nimeni
pereții care lasă umbre continentale
și-o liniște de rană părăsită
care nu știe încotro s-o ia: spre vindecare
ori
certificat de traducător
bilet de metrou
cum și de ce pe masa mea
omul acesta care-a plecat
fără să știe
veioza e astfel făcută că lumina nu rănește

pavel chihai

Despre adevărata semnificație a numelui „Dracula“

Dintr-o scrisoare a faimosului autor irlandez Bram Stoker, adresată la 24 mai 1897, omului de stat William Ewart - publicată recent de Dan Cernovodeanu în revista „Dorul“ - putem deduce că romanul **Dracula** nu a fost redactat în scopul unei reconstituiri istorice, a unei realități bine determinate. Dimpotrivă, Bram Stoker a urmărit să evoce, astfel

cerneală proaspătă

cum singur mărturisește întreaga legendă a vampirului, până la epuizare, plină de orori și de spaime.

Desigur, el a fost atras de fama unor scrieri mai vechi, care l-au inspirat și îndemnat - gândind la fervoarea pentru demonie a unor semeni, pe care o putem constata până în zilele noastre - să redacteze romanul **Dracula**. Deoarece, după aceste scrieri care s-au multiplicat de-a lungul secolelor, „contele Dracula“ și-a aplicat autoritatea și activitatea de vampir în Transilvania, actualul ministru al Turismului, Matei Agathon Dan a considerat oportun să înființeze un parc de distracții „Dracula“, în apropierea cetății medievale Sighișoara (locul de naștere al lui Vlad Țepeș), unde oaspeți occidentali, chinuți de complexe, însetați de spectacole „crimi“ și de reputația vampirului, să regăsească ororile medievale, recompensându-le, se înțelege, cu dolari grei. Degradarea fizică și morală a cetății Sighișoara și a mediului înconjurător, urmând să învieze anemicul buget al statului.

Ovidiu Nahoi a consemnat în ziarul „Lumea liberă“ protestele intelectuale români și străini față de această intenție de pângărire a unor prețioase vestigii și, totodată, iluzia deșartă a unor noi venituri.

Dar care este semnificația originară a numelui „Dracula“ și în ce împrejurări, acest cognomen, alăturat voievodului Vlad al III-lea, denumit în epocă și până în zilele noastre „Țepeș“ a căpătat înțelesul de „diavol“, „omul infernului“ sau „vampirul“? În primul rând, ne întrebăm cum a fost posibil ca Vlad Țepeș să semneze „Dracula“ într-o scrisoare din 1476, adresată sașilor - vezi Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, **Istoria românilor** - ceea ce înseamnă „fiul Dracului“? Și-a mărturisit el însuși o identitate demonică?

Istoriografia consemnează că la 8 februarie 1431, la Nürnberg, lângă iscălitura protectorului său, împăratul Germaniei Sigismund de Luxemburg, Vlad al II-lea (ulterior „Dracul“) se intitulează într-un document latinesc „Io Vlad, cu mila lui Dumnezeu, domn al Vlahiei Transalpine și duce al Amlășului și Făgărașului“, deoarece împăratul îi recunoscuse aceste demnități și îi dăruise și însemnele, într-un grad înalt, al ordinului Dragonului (denumire care, ulterior, va fi deformată, de către adversarii fiului său, Vlad al III-lea, în „Dracula“).

Se știe că ordinul „Dragonului“ a fost întemeiat în secolul al XIV-lea (probabil în 1387), propunându-și în țelurile sale răspândirea credinței creștine și stărpirea ereziei. Totodată, apărarea familiei regale, membrii ordinului obligându-se a fi fideli regelui și familiei acestuia.

Într-adevăr, la întemeierea ordinului, dragonul, trecea drept o reprezentare a diavolului, și, implicit, al adversarilor turci și husiți. I. Minea descrie emblema ordinului ca „reprezentarea unui balaur încolăcit în formă de cerc, cu coada în jurul capului, cu spinarea sfâșiată în lung, de la cap la coadă, având deasupra o cruce, ca semn al biruinței acestuia, al mântuirii“. O descriere contemporană, arată că dragonul prezenta pe spate un semn distinctiv, care îl domina, supunându-l, o cruce roșie - culoarea martirilor creștini - pe care erau scrise devizele: *O quam misericors est Deus* și *Justus et pius*. Este deci vorba de balaurul învins de cruce, astfel cum îl prezintă iconografia paleocreștină, un balaur prizonier al puterii supreme care îl constrânge să își înfrângă singur agresivitatea.

Mai târziu însă, în mod ciudat, semnificația creștină a acestei repre-

zentări apare - printr-o nepotrivită simplificare - tocmai prin contrariul ei, adică prin simbolul exclusiv al dragonului lipsit de crucea care îl supune. În mod paradoxal, elementul secundar, negativ, balaurul învins reprezintă elementul pozitiv pe care îl vădea crucea și învățăturile ei.

Se pot constata astfel de simplități ale simbolului ordinului, începând cu cele din manuscrisul lui Conrad Grünenberg, ilustrat cu stemele cavalerilor care au luat parte la Conciliul de la Constanța, din 1455, unde balaurul fără nici un fel de adaos, reprezintă pe „aliații regelui ungar“. De asemenea, pe sigiliul mare a lui Sigismund de Luxemburg însuși. Astfel de exemple în care dragonul apare ca element pozitiv sunt numeroase, fiind consemnate, după ultimele cercetări, în tratatele de heraldică.

Ca și simplificarea, de data aceasta rău intenționată, care a avut loc mai târziu, în timpul vieții lui Vlad al III-lea (Țepeș), fiului lui Vlad al II-lea (Dracul), când, celui dintâi, în loc să i se recunoască calitatea de „fiu al cavalerului ordinului Dragonului“ („Dracula“, cum am menționat că semna el însuși, mândru desigur de recunoașterea imperială a tatălui său), i s-a conferit cognomenul, negativ de astă dată, „Dracula“ sau „Dracul“.

Oricum, se știe că, aliat al împăratului Sigismund de Luxemburg, Vlad al II-lea („Dracul“) a însoțit pe Iancu de Hunedoara la marea expediție împotriva Imperiului Otoman, ajungând până dincolo de Sofia, în inima Balcanilor. A participat, de asemenea, și la cruciada din toamna anului 1444, când europenii au înaintat până la Varna, fiind însă, până la urmă, învinși. Actele sale de bravură fiind menționate de contemporani, printre alții de cunoscuții cronicari Walerand de Wawrin și Bonfinius.

Întâmplarea a făcut ca, în anul 1964, cu totul aleatoriu, să găsim la Muzeul de antichități, neidentificate, două steme de piatră, despre care, urmărind itinerariul lor, am constatat că fuseseră încastrate în turnul de intrare al mănăstirii Curtea de Argeș. Cercetările ulterioare mi-au întărit convingerea că aceste prețioase vestigii au aparținut voievozilor Vlad „Dracul“ și Neagoe Basarab. Comparând primul relief cu monedele lui Vlad Dracul și studiind documente scrise și figurative contemporane, am ajuns la confuzia că stema

a fost încastrată de acesta pe turnul unei ctitorii proprii, noua biserică a Mitropoliei Țării Românești, pe care Neagoe Basarab a găsit-o dărâmată și pe care a refăcut-o fără să consemneze numele primului ctitor, care făcea parte dintr-o familie adversară, cea a Dăneștilor.

Dragonul apare înfățișat, de asemenea, ca simbol pozitiv, dominând victorios un leu cu cap de șarpe. Este ilustrarea versetului 13 din Psalmul XC, după care putem deduce că animalul învins este puterea Imperiului otoman, având puterea leilor și, totodată, perfidia năpârcilor: „... El va porunci îngerilor săi să te păzească pe toate căile tale; și ei te vor duce pe mâini ca nu cumva să-ți lovești piciorul de vreo piatră. Vei păși peste lei și peste năpârca și vei călca peste pui de lei și peste șerpi... Fiindcă mă iubești - zice Domnul - de aceea îl voi izbăvi... îl voi sătura cu viață lungă și-i voi arăta mântuirea mea“.

Iată deci semnificația inițială a numelui nobiliar al lui Vlad al II-lea, pe care posteritatea l-a numit „Dracula“, din inițiativa răuvoitoare a unor contemporani ai fiului său Vlad al III-lea Țepeș, semnificație relevând participarea primului la cruciada împotriva ofensivei otomane, care urmărea invazia Europei creștine, precum și păstrarea acestui ideal de către fiul său, al cărui loc de naștere, Sighișoara, este sortit în prezent unui parc de „senzații tari“ și apariții demonice pentru excenetricii din lumea contemporană.

Studiindu-se itinerariul noii denumiri de „Dracula“ („Diavolul“), conferită lui Vlad al III-lea, fiului lui Vlad al II-lea, în locul referinței la ordinul imperial al Dragonului, istoriografii contemporani (îndeosebi Matei Cazacu și Ștefan Andreescu), au ajuns la concluzia că scriitorul Bram Stoker a preluat informațiile dintr-o serie de scrieri care s-au multiplicat de-a lungul secolelor, prima datând chiar din epoca vieții lui Vlad al III-lea Țepeș. Este

adevărat că acesta din urmă a avut reputația contemporană a unui voievod extrem de crud, dar se pare că asemenea mijloace de supliciu barbare erau obișnuite în epocă, dacă ar fi să evocăm pe cele rămase de neuitat ale lui Ludovic al XI-lea al Franței, și ceva mai târziu, ale lui Ivan cel Groaznic al Rusiei. Totodată, aceste furii distrugătoare au fost (în cazul lui Vlad Țepeș, dar și a lui Ștefan cel Mare, într-o mai mică măsură), inspirate de adversarii turci, care nu puteau fi zăgăzuiți decât răspunzându-li-se cu măcelurile care urmăreau nu numai să reducă numeric armatele inamice, dar și să le înfricoșeze. Se poate afirma că Vlad Țepeș, propunându-și apărarea țării sale și a creștinătății, urmărea să slăbească elanul turcilor prin acte care să depășească cruzimea acestora.

Este știut, de asemenea, că voievodul a purtat și lupte de succesiune la tron cu diferiți pretendenți, inițiind chiar incursiuni în orașele Transilvaniei care susțineau pe adversarii săi, precum și pedepsind, prin acte de autoritate sanguinară, pe cei care, în Țara Românească, nu respectau normele prestabilite.

Dar Vlad Țepeș, a cărei conduită nu poate fi, totuși, dată ca model, a purtat lupte grele cu turcii pe granița Dunării, în realitate un hotar al Europei, apărat cu masive jertfe, ca și de alți voievozi români, ceea ce ar merita să nu fie uitat. El a încetat plata tributului și nu a mai oferit împăratului musulman cei 50 de copii ceruți pentru corpul de ieniceri, apoi, mai târziu, a pătruns în Balcani. Turcii au fost atât de îngroziți, încât o mărturie contemporană menționează: „Mulțimile se speriaseră într-atâta, încât se pregăteau să părăsească orașul Istanbul, temându-se că Țepeș ar putea ajunge acolo“.

Totuși, numele peiorativ „Dracula“ nu a apărut în mediile turcești ale timpului, dar (astfel cum arată Matei Cazacu), într-un manuscris de la curtea lui Mateiaș Corvin, după o campanie

împotriva lui Mehmed al II-lea, din 1462, prin care regele Ungariei urmărea să îl reîntroneze pe Vlad Țepeș. În timpul acestei campanii i s-au prezentat regelui Mateiaș trei false scrisori, prin care Vlad Țepeș cerea iertare sultanului și îi făgăduia cucerirea Transilvaniei, apoi supunerea întregii Ungarii. Regele Mateiaș a dat crezare acestor mesaje, a întrerupt expediția și a pus la închisoare, la Vișegrad, pe fostul său aliat.

Oricum, apariția și difuzarea primelor texte referitoare la activitățile negative ale voievodului „Dracula“ sunt din anul 1463 și coincid cu arestarea lui Vlad Țepeș. Originea lor este legată de prezența unei delegații ungare la curtea imperială din Viena, care ducea un mesaj de *captatio mentis* din partea regelui Mateiaș Corvin, pentru papă și Veneția, pentru continuarea războiului împotriva turcilor. Ambasadorul venețian s-a arătat nesatisfăcut în legătură cu arestarea lui Vlad Țepeș, ca și legatul papal, la care regele Mateiaș și curtea sa a descris cruzimile „tiranului“. Elemente care se găsesc în **Istoria voievodului Dracula**. Interval, între 19 și 26 iulie 1463, când a apărut o broșură tipărită în limba latină, rămasă necunoscută, pe care au reprodus-o de asemenea Thomas Ebdorfer și Michel Beheim, cu copii ulte-

cerneală proaspătă

rioare și amplificări, existente până în prezent. Se poate presupune că la învinuirile politice din aceste scrieri s-au adăugat și acușările sașilor, care ajutaseră, printre altele, pe rivalul lui Vlad Țepeș, pretendentul la tron, Basarab Voievod. (Drept pedeapsă, Vlad Țepeș arse, în 1458, satele Noul Săsesc, Hosmanul și Bendorful, 41 de negustori brașoveni aflați în Țara Românească fuseseră trași în țepă și 300 de tineri arși de vii.)

Tipăriturile și manuscrisele care au urmat de-a lungul secolelor, multe din ele având gravat și portretul voievodului, au conturat în timp această imagine demonică a lui „Dracula“, înfățișarea diavolului pe pământ, aflat în Transilvania. Cunoscută și lui Bram Stoker și preluată ca motiv de inspirație pentru romanul acestuia cu nume infernal, ignorându-se adevăratele evenimente contemporane, precum și exagerările, larg desfășurate în timp de șirul de autori. Roman devenit model pentru proiectele unui actual parc de distracții lângă cetatea Sighișoara, care să reprezinte colorat exagerările despre Vlad Țepeș, unul din voievozii care, cu toate păcatele sale, s-a numărat printre importanții adversari ai expansiunii otomane în Europa. Parc aducându-ne venituri incerte și o proastă reputație internațională.

O imagine de sezon
cu Simona Cioculescu și
Pavel Chihai

grete tartler:

„Cât timp va exista interes pentru om, pentru existența individului, literatura rămâne importantă“

Marius Tupan: Doamnă Grete Tartler, ați protestat recent când un critic v-a prezentat ca „scriitor și diplomat“. De ce? Doar sunteți și scriitor, și diplomat.

Grete Tartler: Nu am protestat la prezentare, ci la faptul că se pune accentul pe diplomație, când obiectul discuției era literatura. Nu văd de ce trebuie amestecate lucrurile. Dacă e vorba de literatură, sunt scriitor. Nu trebuie să-i pese nimănui de altceva decât de textul pe care-l ofer. Dacă mă aflu în ipostaza de diplomat, nu am de-a face cu literatura. În nici un fel. Mi-am făcut și îmi fac „temele diplomatice“ mereu separat. Cât am fost ambasador nu am publicat nici un rând, nu numai pentru că nu aveam timp, dar mai ales din respect pentru situația în care mă aflu. Lucrurile trebuie luate separat.

M.T. Dar ați trăit dintotdeauna în mai multe planuri. Ați absolvit mai multe facultăți... un doctorat în filozofie...

G.T.: Conform dictonului goethean *stirb und werde*. Mi-am schimbat identitatea de mai multe ori, „murind“ și devenind altcineva. Evoluând (sper).

M.T.: Mai multe identități, din

dorința de experiment?

G.T.: Din curiozitate intelectuală. E dezamăgitor să știi că viața nu îți oferă decât un singur drum. Așa, cu mai multe direcții, ai șansa de a te privi din mai multe unghiuri și de a ajunge să te cunoști, până la urmă. De fapt, chiar faptul că provin dintr-o familie mixtă (tatăl - sas din Transilvania, mama, româncă din Ardeal), mi-a dat de la început posibilitatea să văd lumea prin lentile diferite. M-am născut în diglossie și am trăit dintotdeauna în „dublă identitate“.

M.T.: Când ați început cariera diplomatică? (Promit că nu mai pun alte întrebări legate de diplomație. Dacă e să menținem „divizarea“ pe care o doriți, interviul acesta va fi adresat scriitoarei).

G.T.: A început în 1991, de fapt, concret, în ianuarie 1992. La invitația care fusese adresată unor scriitori pasionați de politica externă și cunoscători ai mai multor limbi străine. În perioada 1992 - 1995 am lucrat la Viena ca secretar I de ambasadă și director al Centrului Cultural Român de la Viena. În timp, m-am convins că e vorba de vocație și că doresc într-adevăr să mă consacru carierei

diplomatice. Revenind în MAE am dat examenul de consilier diplomatic în 1996. Din octombrie 1997 am fost numită ambasador în Danemarca și din luna mai 1999, inclusiv în Islanda. Imediat după depunerea scrisorilor de acreditare am început cursurile intensive de limba daneză, la K.I.S.S. din Copenhaga (am absolvit școala „med et godt resultat“). Acum vorbesc daneza chiar foarte bine. În 2001 am fost, evident, rechemată, iar acum lucrez ca referent de spațiu pentru Marea Britanie, Irlanda și Finlanda, la direcția Europa de Vest. Am preferat o direcție politică, tocmai pentru a evita șablonul pomenit la început.

M.T.: La noi, lumea e de părere că un fost ambasador trebuie să se întoarcă acasă neapărat pe o funcție cel puțin similară...

G.T.: E greu să urmezi exemplul mării modestii a danezilor (prima lege a educației daneze sună: „Să nu te crezi mai grozav decât semenul tău“), dar, dacă ai trăit printre ei, ceva tot se prinde. (Interesant că, dacă în plan individual e la mare preț modestia, danezii țin în plan național fruntea foarte sus). Evident că e păcat că experiența unui fost ambasador să nu fie pusă în valoare. Paguba nu e a mea.

M.T.: Vorbeați de identitatea dublă; acum aceasta va fi soarta oricărui european. Ați publicat recent o carte pe această temă, *Europa națiunilor, Europa rașiunilor*.

G.T.: În ultimul deceniu, consecințele integrării în Uniunea Europeană au devenit un subiect popular; toată lumea înțelege că va fi afectată într-un fel sau altul de deciziile Uniunii Europene, dar nimeni nu crede că rădăcinile profunde în diferitele culturi naționale ar putea să dispară sub zidurile „fortăreței Europa“. România își negociază aderarea la UE, dar tocmai de aceea dorește să își păstreze, prin cultură, individualitatea. E adevărat că accentul cade, în diplomație, pe componenta economică, dar relieful spiritual al României

rămâne cel puțin la fel de important.

M.T.: Credeți că scriitorii trebuie să se implice în proiectarea identității europene?

G.T.: Evident că aceasta e o temă de discutat democratic, iar scriitorii au tradiție în reflexiile asupra identității continentului. Scriitorii au avut meritul de a fi vizionari în perioade în care naționalismul bântuia catastrofal. Scriitorii au prezentat Europa ca factor al păcii, înțelegerii, colaborării, toleranței. Tema a fost îndelung dezbătută mai ales la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea de către unii ca Tolstoi, Unamuno, Kipling, d'Annunzio, Hofmannsthal, Thomas Mann, Heinrich Mann... Descriau singularități care se asemănau și care, în fond, erau interșanjabile. Europa în spiritul subsidiarității (principiu devenit, prin Tratatul de la Maastricht, călăuzitor în structurarea UE - propune să fie delegată la nivel superior doar o problemă care n-a fost rezolvată la nivel inferior - ce se rezolvă în plan local, național, să nu fie transmis în plan european) păstrează culoarea locală. Acum e din nou cam mult accent pe "ceea ce ne desparte". Imigranții au provocat valuri. Deși multiculturalismul a devenit de mult cotidian în statele industrializate, se cam consideră că „barca e plină”. E nevoie de imaginația creatorului pentru a reuni valorile de independență ale grupelor etnice, regiunilor, națiunilor...

M.T.: Revigorarea naționalismelor în Europa, plagă a post-comunismului?

G.T.: Mișcări naționaliste n-au apărut doar în Europa post-comunistă. Rădăcinile naționalismului - având funcție de psihologie a maselor în ultimele secole - s-au dezvoltat din cultul înaintașilor, din eroizarea propriei istorii, din exagerări ideologice propagate prin sistemul de învățământ... Relația cu minoritățile a fost văzută antagonic, nu dialogal. Dar, în ciuda urmărilor fatale ale naționalismului, toate „identitățile colective” au pălit, deocamdată, pe lângă forța identității naționale. Cosmopolitismul filozofilor și scriitorilor nu e suficient; identitatea europeană ca ideologie continentală nu are încă forță. Mi se pare un „câmp de luptă” pasionant și tocmai de aceea mă preocupă scrierea unor cărți pe această temă.

M.T.: Importanța limbilor naționale în Europa viitoare?

G.T.: Știm cu toții că există două modele de națiuni: națiunea politică și cea culturală. La modelul apusean, națiunea e un concept teritorial-politic. Pentru modelul răsăritean contează (ca apartenență la națiune) mai ales originea etnică. Limba comună are o importanță deosebită. Herder și romanticii germani erau convinși că limba exprimă modul de viață al unui popor. Națiunea era văzută ca un fel de so-

cietate predestinată, iar ideologia națională era considerată o ideologie populist-esențialistă, care se sprijină pe mituri, simboluri și tradiții. Identificarea etniei cu națiunea - care formează baza conceptului răsăritean - n-a fost nici astăzi total depășită. Pentru menajarea sensibilităților, în contextul reconstrucției politice europene, respectarea diferenței, a idiomului, a minorității, a singularității a devenit un slogan. Evident că limbile naționale vor mai avea multă vreme importanță, dar, în timp, diglossia va deveni obligatorie. De altfel, încă de acum, generația tânără vorbește engleza foarte natural, consideră asta foarte normal.

M.T.: Sunt inevitabile, deci, „ierarhiile lingvistice” în Europa viitorului? Care ar putea fi „locul” limbii române, într-o asemenea ierarhie?

G.T.: În general, se vorbește despre limbile „mondiale” (franceza, engleza, spaniola, portugheza), cele „europene” (germana, olandeza, italiana) și „limbile naționale” (daneza, greaca, suedeza, finlandeza). Ar mai fi limbile regionale și ale imigranților.

Româna ar fi, după aceste criterii, o limbă europeană (ținând cont de Moldova). În contextul UE, „superioare ierarhic” sunt limbile cu statut mondial și provenind din țări cu putere economică. Germana și italiana ar avea această ultimă calitate, dar n-au dobândit statut real de „limbi ale lumii” - din lipsă de colonii și influență în aceste colonii (rezultatul pierderii războiului). Situația englezei și francezei a devenit dominantă tocmai din pricina coloniilor și a puterii economice; spaniola însă, deși limba mondială, nu are, în opinia teoreticienilor, suficientă putere economică spre a se impune; la fel portugheza. În Europa, din punct de vedere al numărului de locuitori, mai ales după reunificarea Germaniilor și integrarea Austriei în UE în 1995, germana ar trebui

să fie cea mai vorbită. Dar poziția dominantă a englezei nu a fost totuși alterată.

M.T.: Întreb, fiindcă România nu are încă un Nobel. Credeți că literatura română are cum să se impună, într-un context tot mai anglofon? Și, pentru că îi cunoașteți pe nordici, credeți că au gust pentru tipul de literatură care se scrie la noi? Cine ar putea lua de la noi premiul Nobel?

G.T.: Se spune că istoria politică a unui popor e biografia egoismului său, dar literatura e povestea existenței sale omenești. Cât timp va exista interes pentru om, pentru existența individului, literatura rămâne importantă, fiindcă se ridică dincolo de granițe, bariere, ură, prejudecăți. Sigur că literatura română își păstrează vocea ei în concertul european. Cât despre Nobelul românesc, dacă ar fi numai chestiune de gust nordic, cred că va fi dobândit până la urmă de cineva care scrie concentrat. Genul de scriitor care taie cuvinte, în loc să adauge. Dar sunt, știm toți, și alte criterii ale evaluării, nu doar cele artistice.

M.T.: Ce credeți că ar trebui să facă scriitorul european, după 11 septembrie?

G.T.: Din punctul meu de vedere, să provoace deschiderea către culturile non-europene din Europa de azi. Nu putem trăi ignorând islamul, cultura arabă în general. Din acest punct de vedere, România, fiind poarta între Orient și Occident, are multe de făcut.

M.T.: Spuneți asta fiindcă sunteți și orientalist?

G.T.: Dimpotrivă, sunt orientalistă tocmai pentru că am avut din tinerețe această convingere. Nu te poți cunoaște pe tine însuși ignorându-l pe Celălalt.

M.T.: Și propriile cărți? Viitoarea apariție?

G.T.: Cea mai apropiată va fi în vara asta, la Editura Polirom, *Gândirea arabă*. Apoi, la sfârșitul anului, la Humanitas, *Înțeleptul singuratec*, utopia însingurării în evul mediu islamic. Mai am câteva proiecte, dar nu le fac publice înainte de finalizare.

M.T.: Dacă v-ar cere cineva să recomandați „noi recruți” dintre scriitori pentru diplomație?

G.T.: Aș recomanda oameni capabili să-și „comande harul”, să se delimiteze de eul prea exacerb al unui artist. Sunt destui - și ar fi de mare folos într-o lume în care creativitatea a devenit o pasăre rară. Mi-ar plăcea să am cui să fac asemenea recomandări.

A consemnat
Marius Tupan

convorbiri incomode

elena vlădăreanu

Recunosc că privesc cenaclurile literare cu destulă reticență, cu atât mai mult atunci când e vorba despre cenacluri de liceeni. Nu pentru că, Doamne-fereste, nu aş avea încredere în tinerele talente. Numai că, de cele mai multe ori, aceste presupuse talente se pierd printre cei care se află la vârsta nuanțării pe teme nichitiene. De curând, chiar foarte curând, mai precis marți, 11 iunie, a apărut, la București, un nou cenaclu literar. Acesta, oarecum pretențios, rezervat doar prozei și dramaturgiei, se ține într-un bar,

Prozatorii și dramaturgii sunt așteptați „La formarea ideilor“

destul de elegant de altfel, „Mofturi“ (Strada Popasului, numărul 2). Cenaclul se numește „La formarea ideilor“ - legenda spune că, pe vremea lui Caragiale, exista o cârciuună care purta acest hram. Diriguitorii acestui nou așezământ cenaclier sunt prozatorul Costi Stan și poetul Traian T. Coșovei. Mă bucur că pot să spun, după prima ședință, că am auzit un text interesant, chiar dacă autorul, Andrei Poamă, este elev în clasa a XI-a, la Liceul bucureștean „Ion Creangă“. Textul său, *Mitică*, dincolo de tot aparatul simbolic arhiutilizat, din care nu lipseau îngerul, păpușile, metaforele succulente, mi-a pus în față un autor destul de conștient de statutul său. Fără a atinge acel „genial“ pus de Traian T. Coșovei, textul său, totuși, reușește să se plaseze la

cenaclu

un nivel care motivează prezența lui în această pagină. Trecând la observațiile care s-au făcut în cadrul cenaclului. Traian T. Coșovei identifică trei niveluri în proza citită, face comparații cu proza sud-americană, cu romanele lui Boris Vian, cu proza lui Cărtărescu. Apreciază cursivitatea textului, trecerea lejeră dintr-un registru într-altul. Costi Stan identifică o „construcție simbolică a copilăriei“, iar profunzimea acestei proze ar consta în faptul că „are un fior tragic“. Valentin F. Mihăescu, venit la cenaclu ca din nimereală, după ce a citit în grabă textul, pierzând, prin întârziere, lectura inițială, comentează: „o însăilare de cuvinte care sună bine, căreia nu trebuie să i se acorde o atât de doctă interpretare, o chestie băiețoasă. Nu mi-a făcut nici o impresie, e o povestioară simpatică, nu are absolut nici un fel de profunzime!“ . Acum, noi nu știm dacă profunzimea asta e ceva anume, un cuvânt, eventual, care dacă nu este într-un text, înseamnă că textul respectiv este lipsit de profunzime“

MITICĂ

Amiralul își legă de picioare bombele de cauciuc, prinzându-le ușor cu ață de pescuit în capete. Maria îi așază peruca, apăsând-o cu putere, aranjându-i apoi părul aspru cu un pieptene de fier - dinții pieptenului atingeau ușor căciula de plastic. Maria luă un burete rotund de pe măsua, îl plimbă printr-o pastă lăptoasă, învârtindu-l ușor, ca în reluare, învârtindu-l ușor în cercuri concentrice, în unde moi, strivind porii buretelui, înecându-i în alifia maronie care pătrundea în burete ca într-o venă inundând-o, ca într-o venă inundând-o, ca într-un torace plin cu pansamente. Amiralul simți atingerea răcoasă a buretelui, ștergându-i ușor fruntea, acoperind-o ca într-o ploaie ușoară, sfârșită (...). Amiralul se culcă apoi pe masa de operație, uitându-se lung la peretele din față, luminat albăstrui de câteva neoane, perete pe care doctorul așezase radiografia cu stomacul sau - amiralul își privea o parte din trup irământându-se într-un fel de plastic, într-un fel de umbră întinsă, presată și înnegrită. Pe foaia neagră era desenat un fir de ață albă, încercuit cu creta. Doctorul o măsură cu o riglă de calcul și își scrisese ceva în caietul albastru despre care Marin, colegul său de rezervă, îi vorbise cu o seară înainte. Asistenta îi așază pe față un fel de mască și un gaz aproape imperceptibil îi pătrunse privirea, și mâinile, și degetele, și genunchii, și auzul, și tălpile, și gura, și buzele. Amiralul simțea cum capul i se adâncește ușor, ca într-o apă gelatinoasă, ca într-o pernă, cum capul i se rostogolește ca desprins de trup, așezându-se apoi pe umerii mei, încremenit, cu același zâmbet într-o parte încrețindu-i pielea acoperită de farduri. Un gaz ușor, imperceptibil îmi pătrundea privirea, și mâinile, și degetele, și genunchii, și auzul, și tălpile, și gura, și buzele. Am închis ușa la camera mea și m-am uitat la ceas. E aproape 12. Se aude apa de la vecu curgând, țâșnind în izvoare subțiri, umplând încet bazinul, țărâit peste care se suprapune vocea unui oarecare din sufragerie, care iese din televizor și intră în tablourile ictine, se întinde pe frunzele de țiplă, intră în bibliotecă și se înșurubează în cuvinte ca într-un furtun, intră în caietul de telefon, și-n televizor, și-n uși, și-n geamuri, și-n calorifere, și-n tocul

ferestrelor, și-n mine, răsfirându-mă ca pe o saltca (...) Visăm mersul pe sârmă - mersul pe ape - , iar îngerul, la care mă învățase mamaie să mă rog de mic, își lipise nasul de geam, privindu-mă atent cum îmi așez talpa pe firul gri de metal; începea apoi să aplaude și să plescăie cu buzele și limba lui făcute din pungi. (...) îi duceam îngerului bucăți de pâine, bomboane, susan, gume turbo, bucăți de ciocolată, iar el le înghițea repede, dând apoi din aripi ca dintr-o coadă, cuprins de un soi de fericire fără margini, tâmbind larg, scoțând un ciripit cristalin (...). Îngerul nu mesteca dulciurile - am impresia că ciocolata i se topea instantaneu în gură -, temperatura lui normală depășea întotdeauna 40 de grade, călca aerul din fața frestrei mele, înger cu colac de cauciuc în jurul șoldurilor (...). Mai târziu, după ce a învățat bine românește, îngerul mi-a spus că Maica Domnului e un fel de matcă, scoțând ouăle pe gură - ouă în care stau așezați îngerii asemenea fetușilor, cu picioarele lipite de corp, cu genunchii lipiți de gură -, ouă prin a căror coajă li se văd aripile ude, fulgii subțiri răsfirându-se încet în lichidul amniotic, ochii plimbându-li-se prin gelatina dulce ca două bile de plastic și gura înfășurată în jurul oului ca o centură. Ouăle sunt turnate apoi în ligheane mari, pline cu zahăr, cristalele se lipesc de ele, le sparg apoi ușor, desprind piețele subțiri de calcar, iar îngerii își scot capetele în afară și picioarele, și aura care se așază apoi în creștet. Îngerul, căruia i-am spus după vreo trei zile Mitică - mi-am dat seama că nu avem același nume -, spunea „mama“ cu o voce metalică, mai toate cuvintele căpătau un sunet ciudat, se dizolvau în aer leneș. (...) Îi arătam jucăriile mele, caietele de la școală și, când eram foarte obosit, îl puneam să rezolve probleme cu muncitori. Numai îngerii și învățătoarele care se apropie de pensie știu să rezolve foarte bine problemele cu muncitori. (...) Îl îmbrăcam pe Mitică în hainele mamei, îl încălțam în sandalele ei pe care nu le mai purta de mult timp, iar mai apoi îl învățam să meargă. Rochiile îi intrau greu, trebuia să-și lipească aripile de corp, să se înfășoare în ele ca în niște perdele moi. Îi așezam mai multe rânduri de haine în camera părinților și, după ce îi explicam exact cum trebuie să le

andrei poamă

îmbrăce, îl așteptam pe hol. Mitică scotea întâi un picior, apoi împingea șoldul în față și călca pe gresie cu același țocănit scurt ca al mamei, iar eu aplaudam. (...) Mitică îmi repetă că Maica Domnului e ovipară, că ea nu naște puștii și că Dumnezeu ar putea fi oricine, chiar și învățătoarea mea, doamna Stancu, care se rujează pe dinți, își taie unghiile în pauză și iarna poartă pantaloni de fâș. (...) Într-o vineri l-am învățat pe Mitică să danseze. Am alezat un disc pe pick-up, am dat muzica la maximum și i-am arătat cum să-și miște capul, încet, iar apoi țopăit. Mitică începu deodată să rădă, același râs cristalin, rupt în ecouri, râs înfundat de delfini. Râsul său îmi prinse auzul într-o cămașă de forță, pătrunzându-mi adânc în creier, lamă de metal tăind încet masa de carne, rupând-o ca pe niște mațe pline de sacăz. (...) Mitică râdea, iar râsul său groaznic, greu ca niște plăci de tablă și insinuant ca o rugină se amesteca cu basul muzicii, inundând camera. M-am așezat atunci în genunchi, acoperindu-mi urechile cu palmele. Mitică striga din ce în ce mai tare, hohotitul său devenise cascadă de lături. Mitică începu să strige „Omoară-mă! Omoară-mă!“, din ce în ce mai repede, din ce în ce mai tare. (...) Am deschis ușa de la bucătărie și, după ce am luat cuțitul, m-am întors în camera mea. Mitică stătea acum răsfirat pe fotoliu, cu aripile atârându-i de o parte și de alta...

O înmormântare de 200 milioane lei

De la etajul opt văd verdeața Cimitirului Bălăneanu. Îi spun mamei că totuși e un semn divin cimitirul ăsta, numai eu și Cioran am avut o copilărie cu vedere la cimitir. Mama zice să mai las tema asta atât de plicticoasă. Un malac tuciuriu (am crezut că e un jucător de la Chicago Bulls) ne atrage atenția cu o bluză neagră, transparentă, croită din niște zale care îi pun în evidență mameloanele ca niște tăciuni. Cară o coroană cât el de mare. După tuciuriu, apar nu mai puțin de 67 de malaci cu coroane cât ei de mari. Mama ține numărătoarea. La coroana 69 a apărut prima echipă de filmare. Colocviul funerar este întreținut de acorduri de țambal de mână și acordeon. Apare a doua și a treia echipă de filmare. Sunt toți acolo: frații Buzdugan, Gogu Crețu, Mutu. La etajul opt a ajuns damful pomanei: colivă cu mici și țuică (probabil asta îi plăcuse mortului). Intrăm în casă. Butonăm pe Antena1, PRO TV și Tele7abc. Aflăm vestea pe care am văzut-o de la balcon: a murit unul dintre capii mafiei țigănești. O înmormântare cu toate hangaralele de peste 200 milioane de lei. A doua zi, de la etajul opt, văd verdeața Cimitirului Bălăneanu și reportajul lui Tache din Național despre eroul de la figura doi, aleea patru. Domnul Georgescu, zis și Baronul, vecinul de la patru, e gata să ne dea veștile: ăla de murise fusese neam de bulibașă. Verișoara mea Dana ne strigă să venim repede. Urechea contorizează mecanic sunete peste sunete: „a murit Baștanu. Hei baștan/ baștan/ cu fetițe și merțan“.

Între Kafka și Ibsen

Deasupra lui Rue Joyce 02, unde este situat standul României (susținut financiar de Ministerul Culturii și Cultelor), trece din când în când un zepelin alb-albastru, pe care sunt montate camerele de luat vederi ale Televiziunii Suisse Romande. E chiar de Ziua Internațională a Muncii. Televiziunea publică regională din Elveția transmite în direct evenimentele celei de-a 16-a ediții a Salonului de Carte, Presă și Multimedia de la Geneva. Sunt în una din halele de la Palais Expo (www.palexpo.ch). Spațiul este împărțit în bulevarde (Colette, George Sand, Agatha Christie și Charlotte Brönte) și străzi (România se află între străzile Kafka și Ibsen; standul Israelului e situat pe Rue Machiavel 06!). Oficialitățile trec, în deschiderea oficială, pe la fiecare stand, fără să țină (așa cum eram obișnuit la București) discursuri. Printre numele care aduc vânzări foarte bune și public numeros îi amintesc pe Paulo Coelho, Stephen King (cu romanul *Dream catcher*) și Pascal Brukner. Cu Trenul Scriitorilor, pe ruta Zürich-Geneva, decorat în întregime cu texte care cuprind cuvântul tren descoperit în operele literare semnate de scriitorii elvețieni, vine spre standul românesc Marius Daniel Ionescu, scriitor craiovean care s-a stabilit din 1990 în localitatea elvețiană Prilly. Marius Daniel Ionescu mă vede că lucrez la experimentul „Pașaport pentru poezie“. Din două boluri transparente, cu cuvinte românești și franțuzești tăiate din reviste, alege 20 de cuvinte pe

VEDERE SPRE CIMITIR

care le lipește, după toate regulile hazardului, pe o coală albă. Dă un titlu și semnează picto-poezia, pentru care primește un „Pașaport pentru poezie“ (cu parafă și semnătură în toată regula). Marius Daniel Ionescu își amintește cum a fost angajat animator pentru un atelier de scriere creativă la cea mai importantă închisoare din zonă, Bochez. Deținuții de aici, foarte periculoși, au fost introduși și ei în lumea hazardului dadaist. Noaptea ei își lipeau cu sirop cuvintele tăiate din ziarele aflate în celulă pentru a-și prezenta a doua zi producțiile literare. La Salonul din Geneva, trei puștoaice asiatică, după ce au completat paginile cu cuvinte românești și franțuzești, își intitulează „creațiile“ după cum urmează: **Bordel, Bordel 1, Bordel 3**. Trăiască poezia și hazardul ei!

singurătatea autorului

Boxe băloase și uzurpatoare

La „Motoare“. Berea este demonic de scumpă pentru scriitori. La deschidere, discursuri și (musai!) lansarea de carte cu un erou academician, profesor, ministru și senator de Iași. Aerul este greu și irespirabil, într-un spațiu care face din fiecare un căutător printre galerii de cărți (unele chiar din 1992!). Hazardul Târgului Bookarest îi aduce la „Institutul de glasuri“ (cartea lui Traian T. Coșovei, lansată de Cartea Românească) pe câțiva negustori ai Domnului, de la Institutul Teologic. Dan Cristea are o concurență neloială. Un discurs despre un poet contra un discurs muzicalo-teologic din boxele băloase și uzurpatoare ale spațiului numit „Bookarest“. Galele APLER. Premiul pentru experiment e dat de cel cunoscut sub numele de Gelu Iova. Nu știu care-i experimentul laureatului, dar, îmi spune cineva de la masă, dacă n-au fost oferte de titluri cu cârlig la experiment era mare păcat să nu fi fost dat premiul pentru a treia oară consecutiv. Cineva, care știe de „Virusul romantic. Acum cu 20% mai multă poezie“ (chiar cartea scrisă de mine în 2001, cu ilustrațiile artistului plastic Mihai Zgondoiu), mă consolează. Îmi șoptește: „tu chiar crezi că citește cineva premiile astea“. Elena Vlădăreanu asistă la lansarea unei cărți despre (așa am înțeles) viața sexuală a unei franțuzoaice. Nu pot să stau la lansare pentru că plec cu Valentin F. Mihăescu să sărbătorim lansarea cărții de poeme - **Blândețea odată cu moartea**, semnată Rodica Buzdugan. Plec de la „Bookarest“ spre clubul „Mofturi“ al Iolande Malamen cu regretul că nu pot fi tot anul la Geneva.

20 de franci elvețieni și agenda lui don Traian

Exersez experimentul preluat de la bunicii Dada. Un domn la vârsta senectuții alege și el douăzeci de cuvinte pe care le lipește pe foaia albă. Pune un titlu, apoi își semnează opera Dada. Îi completez, semnez și stampilez un „Pașaport pentru Poezie“. Conform reclamei experimentului, încep să scriu o dedicație pe cartea mea - „Virusul romantic. Acum cu 20% mai multă poezie“. Vreau să-i dăruiesc cartea. Proaspătul deținător al „Pașaportului pentru Poezie“ îmi spune că e onorat să primească volumul meu de versuri cu dedicație. Nu poate, însă, accepta decât dacă-mi va plăti cadoul. Scoate, cu toate insistențele mele (cum că e vorba doar de un dar!), 20 de franci elvețieni, echivalentul a douăzeci de cărți „Virusul romantic“. Nimeni nu concepe aici la Geneva să nu cumpere cartea unui autor de la care primește autograf. Ultima zi de Salon. Un domn, care a primit singura carte dăruită de mine în sesiunea de semnături, mă ia de-o parte și, foarte sfios, îmi dă o punguță. În ea descopăr ultimul model de agendă electronică aflat pe piață (Casio). (Agenda i-am dăruit-o între timp prietenului meu Traian T. Coșovei.) Sunt uimit de respectul și educația publicului prezent la Salonul Internațional de Carte, Presă și Multimedia de la Geneva, care știe că opera literară înseamnă, pe lângă estetici și axiologii, valoare materială intrinsecă și substanțială. La toate lansările la care particip, în afara exemplarelor pentru presă și protocol, absolut toată lumea cumpără cartea.

Bursa titlurilor românești: **Les aneés folles du socialisme**, romanul scris de Ștefania și Traian T. Coșovei - 8 franci elvețieni, CD-ROM Eminescu, editat de Fundația Culturală Libra - 35 franci elvețieni, **Familii boierești române** - 30 de franci.

Nepăsare!

De la etajul opt văd (a câta oară?) verdeața Cimitirului Bălăneanu. Domnul Georgescu îi beștelește pe comuniștii și securiștii care negociază cu ăia din NATO. Îmi spune că mă împrumută doar cu 50.000 lei. Atât poate să-mi dea. Apoi își dă drumul la limbă: „Au mai rămas doar țiganii și ăia de la putere să mai aibă bani babani pentru înmormântări și pomene“. Eu privesc nepăsător în zarea verde a cimitirului ca la singurul loc care nu mă nervează!

Dan Mircea CIPARIU

andrij bondar:

Din ciclul

Divanul orientalo-occidental
(1994-1996)

Către patrie

Sfârșit de veac și anii cei letali
Se-ncheie lin precum un dulce șlagăr.
Iar al istoriei sadic tort fatal
E consumat de fata cea oloagă.

Eu port povara anilor de chin
Rupând din teci de târfe vitejește,
Zăpezi... Eu întrupez ceva sublim...
Eu sunt Ediv ce Teba părește.

De dragul tău, o adorat pământ,
Iocastă ce respiri mereu empatic,
În voluptate tot mereu zăcând
Placido-planetar visând lunatic.

Eu voi aprinde-n inimi de bazalt
Iubire pură-n doze de gângănie,
Și voi cunoaște un deces înalt
Iar tu-mi vei suge sângele din vene.

Federico Garcia Lorca

Despicându-ți iar buzele tot sărutând pe alcalzi
S-a năruit semeția lor cea mare, firește,
Din adânc ridicat țintuit pe un vârf de bazalt
Și-n chip de Buddha un glonț ucigaș te țintește

În bucăți așa grele sfâșiata-i a ta inimioară
Iar zeii de-argint au fost roși de păduchi
și-au căzut

O companie din slavii de est adunată-s-a iară
Din tamtamuri bătând și aruncând
tot țasale de lut...

Iar medalii, lampașuri, ce fală pustie și vană...
Și încă neluate-n robie, fremătând de frăție
Au venit fete andaluziene fără nici o prihană
Aducând pe-altarul victoriei nevinovăția

Și icrtatu-le-ai opera lor de pietate
Apoi cumpărat-ai și pâine, și vin, și absint
Așteptând să-nflorească grădinile
de flori uitate
Deși cununi a ascuns printre valuri
al mării abis.

***

Eu sunt un maur și tu o mauritană
Iar soarele de molii a fost ros
Vampirul suge sânge pân-la os,
Sahara suge zahărul din cană

În slove vei găsi urucul dur
La narcomani deliruri de plăcere
Strivește limba mâinile severe
Canoane aspre din Coranul pur

Eu am un rendez-vous, vrăjit Levant
Cu tine undeva pe lângă Mecca
Cu falovaginala discotecă
Și-alături minaretul diafan

Un acvasonet

Tivită-n catifeaua de scarlat
De culmile de munte nesățioase
Hoverla iarna de nămeți e roasă
Umflate sunt pâraie din Carpați.

Ieri păstrăvi lucitori s-au avântat
Lovind ghețari cu cozile solzoase
Au despărțit licheni de flori frumoase
Cu spuma apei s-au îndestulat.

S-a învelit cu cartilagii-un rac
Tritoni și melci au dispărut în lac
În țara ființelor ce nu cuvântă.

Precum un lemko zdravăn și sărac
Păzea Neptun aceste locuri sfinte
Și lui Ovidiu i-am venit de hac.

Din ciclul

Erezie de primăvară (1997)

***

Se topesc primăvara nămeții atât de zelos
Pe când urși păroși îi observă
în cojoace de iepuri,
Luxuriantul ogor scânteiază din nou generos
Absorbind vijelios, cu nesaț, al torentelor
tremur.

Zgomotoasele ierburi culeg păsărele ce cad
Se-avântă spre lunca cu iarbă și vântul călare
Nu caută albinele'n taină al florilor vad
Și bătrânele vulpi nu găsesc
nicăieri de mâncare.

Curajoasele inimi deschid depărtări neclintit
Netezindu-le calea columbilor fără de nume
Lui Columb de demult e destin

sângeros hărăzit
Și durere și-osândă oriunde va merge în lume.

...Iarăși picură roua și-nvăluie în vâl diafan
Tânguiri din molivă ce smulge planeta
din iarnă

Și scleroza de martie se pierde în van
'Nmugurind pe sân de fecioară doar mitul cel
falnic.

***

Precum o gheișă tu să mă întâmpini
Ce-n noapte-un samurai a salutat
Zburdalnic călăreț lovind din pinteni
Și norii de pe cer i-a împrăștiat.

Ca unui musafir prea respectat
În teacă gingaș sabia mea mi-o pune,
Căci harachiri, sepucu sunt bune
Cu gândul lor de mult m-am învățat.

Drapată-n chimonoul mățasos
Cu spumegos sachi tu mă servește
Căci Sakiamuni ici sălășluiește
Și pașnic doarme zeul de-abanos.

Din ciclul

Zeul albinelor (1997-1998)

***

moartea e o crăpătură subțire-ntre zeu și durere
prozodia furtunii, o țevă, un acvamarin,
din talmuduri golem, discutată părere,
privește în grajduri în ochii de taur senin

fluturare de mâini a acelor ce din disperare
și lipsiți de credință pe toți i-au furat
despărțirea fatală de gări părăsite, murdare
este curva frigidă, un alto-n subsoluri cântat.

jurământ hipocratic și verbul lui kafka și lorca
și bordeiul pestriț și sârman cu var e vopsit
temnicerul ce tropăie și scările aprig tot urcă
cocoșelul de zahăr al unui copil chinuit.

Bunul nostru prieten Constantin Novac, mereu zâmbitor și afabil, chiar și-n momente grele

Poeziile lui Andrij Bondar au fost traduse din limba ucraineană din însărcinarea Uniunii Scriitorilor din România, deoarece, împreună cu prozatorul și poetul Iurij Andruhovici, poetul a făcut parte din delegația ucraineană care a participat la excursia "Trenul prieteniei": Sankt Petersburg - Varșovia - Lisabona, în anul 2000.

Andrij Bondar este născut în anul 1974 și originar din Kameneț Podolski. A absolvit secția de filologie a Facultății de Umanistică a Universității Naționale "Academia Kievo-Movileană" (Kiev) fiind în prezent doctorand al acestei universități. Este membru al Asociației Scriitorilor Ucraineni, înființată în 1997 și redactor-șef al publicației acestei asociații, "Literatura plus".

Este autor al unui singur volum de poezie de factură postmodernistă. Posedă o vastă cultură și un talent deosebit de sintetizare a diverselor culturi. Țesătura textuală a versurilor sale este foarte densă, ele sunt foarte rafinate, evidențiind o mare doză de scepticism. (M.L.-K.)

este tronul și țeapa și glonțul și cuiul în coastă
e și aritmie de pleoape și taina numelui sfânt
mai degrabă va fi un grăunte ce-n palmă adastă
decât o furnică ce-și luase avânt.

***

când mort e soțul soția-i lovită
copiii absorb milostenia cea trează
în ceruri grele din veac bălțite
alb spicul fața iuditei grăpează

de tron țintit e uzurpatorul
și gurguie-n cerdac domnița
căzut din nor este vestitorul
se aude zvon ca de porumbiță.

în zori poporul apa sfințește
din mână-n mână ca târfa trece
pământul reavăn în van se gândește
la cel tăiat împrejur ce petrece

u am să cuget la cel mississippi
doar când cow-boy-ii aceia vor crește
atunci când turnesolul în pripă
va developa eroi pân-la creștet

doar când cu mâna-i patriarhul prebiblic
zidi-va turnul lui babel iarși
când în viteze cosmice triple
iepurăș bârlog de urs răvășește

neluând în seamă mișcări slăbite
mulțimea strică ceva mereu
sunt frunze albe de leucocite
și sângele meu, sângele meu

***

purulenți de la soare-ți sunt ochii
sărman salahor
orbecăind pe nisip tu plutești precum
barca pe apă
iar meduze istețe pătate doar răul își vor

sărutându-ți călcâi agilean cu cuarțul cât ceapa
pe când mergi tu pui mâna pe șold
ca de gloanțe cartuș
mormăind pe sub nas pe când mesteci
pășatul sau terciul
prăpădit-ai ficatul rinichiul în gură căluș
și alături o broască țestoasă
se cheamă că merge

totuși cerul murdar necernut înfășori în postav
te confunzi cu pământul ca scutul
de broască țestoasă
ai lipiți și pe degete idoli din lutul firav
și doar seara de foame lihnit te târăști tu acasă

***

într-un scârțâit de gem
ca un cuțit îți intră sapa
așa intri-n nopți ce gem
și lumina în zori se crapă

și cioplești coșciugul tot astfel
din bucăți de brad sau santal
vei dărui soția tot astfel
lui satana ori lui belial

ci carnea-o despică dur
întărită a ta săgeată
să obții din ea prematur
minunea cea mult așteptată

ca un piept de beton înăsprit
să fie zdrobit de un strigăt
ca țesut de corabie scrobrit
să se umfle cuprins de-o frică

ca la târguri printre cioroi
a ta faimă treptat să crească
și-n acorduri de cimpoi
a ta piele viermii s-o pasecă.

***

temătoare precum supărarea
și necoaptă ca scrumul de prun
un fecior îmi vei naște tu iară
înainte sau după crăciun

o să-l naști în decembrie în casă
și în ziua când cerul e mic
și când trântori s-adună sub masă
ciugulind din aluat câte-un pic

arzătoare nesteaua ca o boare
va cădea pe zăpezi de pe furci
îl vei naște tu ultima oară
îl vei naște de răsul de curci

dispărea-va coliva divină
înnecată cu atâta necaz
dinspre est cei trei crai o să vină
și de ei vei fi dusă de nas.

***

cu evlavie și anxietate
ăst stup m-a adunat treptat
căutând de taine pe-nnoptat
vechi coduri din assur uitate

a răului absurdă motivare
pe-al urii încleștat fundal
în palmă acul e-un pumnal
albina-i cântă dezlegare

eu mierea știu c-o va obține
nu crai, nu bleg și nu viteaz
ci-un anti-noi fără' de necaz
și arhi-mede-o va menține.

Traducere de
**Magdalena
Laszlo-KuŃiuk**

**Scriitori de peste oceane și țări:
Gabriela Marin Thorton, Romul
Munteanu și Dinu Ianculescu**

literatura lumii

**ion
crețu**

Holland Cotter, critic de artă la „The Times”, aduce în atenție un fapt nu lipsit de interes. Mișcarea Dada, celebra mișcare literar-artistică, la originea căreia s-a aflat „tata” Tristan Tzara, a avut, se pare, și o „mamă”: ea s-a numit Baroneasa Elsa von Freytag-Loringhoven (1874-1927).

Cei apropiați o cunoșteau pe Elsa pur și simplu ca Baroneasa. Judecând după descrierea pe care i-o face Cotter, era o figură demnă de tot interesul, o *proto happening*. Suficient să-i citești portretul pentru a-ți da seama imediat că eticheta de „mamă a mișcării Dada” i se potrivește de minune: „își vopsea în roșu capul ras. Purta sutien din cutii de conserve pentru roșii, bustieră ornată cu semnalizator auto și o cușcă de păsări în jurul capului... cu canari înăuntru. Străzile New York-ului erau un teatru și Dada piesa pe care o juca”. Nu ne găsim, prin urmare, la Zürich, orașul, unde, se știe, s-a născut, în 1916, celebra mișcare literar-artistică, ci la New York, în celebrul cartier Greenwich. Dar baroneasa nu era doar o persoană excentrică, pur și simplu, cum s-ar putea imagina, ci o artistă, o poetă, o avangardistă, o luptătoare pentru drepturile femeilor. De altfel, se pare că aceste calități au reușit să atragă atenția lui Irene Gammel, profesoară de engleză la University of Prince Edward Island din Canada, care compune cu o biografie a Elsei, biografie comentată de Cotter pentru „The Times”. Autoarea face mai mult decât o simplă relatare cronologică, ea încearcă să definească rolul jucat de Baroneasă în evoluția artei din timpul ei - imediat după primul Război Mondial, firește - și cu precădere a unor forme mai contemporane ale artei ca de pildă „junk art”, „body art”, „performance art”.

Fapt nu lipsit de interes, însă relativ conform cu natura artistică a Baronesei, Elsa nu avea origine nobilă, cum s-ar putea crede, judecând după titlul pe care-l poartă. Se născuse în Germania, undeva într-o localitate pe malul Balticii, ca fiică a unui tată din clasa mijlocie, cam impulsiv, și a unei mame care a murit nebună. Adolescentă, Elsa a fugit la Berlin unde a muncit pe post de coristă și a trăit de pe urma generozității și, se pare, a perversității unor bărbați și femei, oferind un model de viață picarescă. „Era înaltă, suplă, de o frumusețe băiețească, de o inteligență explozivă, și o prezență plină de personalitate, își făcuse o religie din vânarea plăcerilor sexuale.” Ulterior s-a mutat la München, unde s-a cufundat trup și suflet în lumea artei, singura, se pare, în care s-a simțit bine. Această lume i-a oferit posibilitatea să-și câștige existența (ca model), să se bucure de sex (variat), și să

“MAMA” MIȘCĂRII DADA

contracteze două dintre cele trei căsătorii cunoscute de biograf: una cu arhitectul August Endell, cealaltă cu scriitorul Felix Paul Greve.

Acesta din urmă, homosexual, a fost un personaj cam alunecos. În 1909, pentru a scăpa de creditorii, a mimat suicidul (!), s-a urcat pe un vas și a șters-o în America, unde, ceva mai târziu, l-a urmat și Elsa. S-ar părea că reuniți, cei doi soți aveau să ducă o viață mai calmă. Dar nu: Felix își abandonează soția, în Sparta, Ky, fuge în Canada, unde-și ia numele de Frederick Philip Grove și devine romancier și apărător al valorilor familiale. Elsa, la rândul ei, ajunge în Manhattan, unde un an mai târziu se căsătorește cu un baron neamț, Leopold von Freytag-Loringhoven, care, în 1914, s-a dus să lupte în Europa, iar un an mai târziu s-a sinucis, lăsând soției doar numele.

Elsa a devenit parte intimă din scena artistică a New York-ului. Aventurile ei sexuale - unele reușite, unele ratate - făcând, și ele, epocă, amintesc, din multe puncte de vedere, de o altă figură feminină celebră, care și-a pus amprenta asupra contemporanilor, Alma Mahler.

Printre figurile notabile care au populat biografia Elsei, un loc de frunte îl ocupă

*meditații
contemporane*

Marcel Duchamp, de care Baroneasa s-a îndrăgostit, care însă a răspuns fără entuziasm. („Marcel, Marcel, I love you like hell”) William Carlos Williams a început o relație amoroasă superficială cu personajul nostru, dar a descoperit repede că, în materie de dragoste, cel puțin, Elsa nu era o persoană superficială și a părăsit în fugă scena.

În materie de artă, Elsa s-a remarcat prin portretistică, sculptură, folosind diferite materiale puțin ortodoxe, și prin produsele de vestimentație gen *brique-à-braque*, opera ei inspirând calde cuvinte de laudă din partea lui Ezra Pound însuși. Se pare că Baroneasa este cea care i-a furnizat lui Duchamp pisoarul, celebrul pisoar, cunoscut sub numele de „Fântâna”.

Aportul Elsei la dezvoltarea artei moderne nu a fost recunoscut. În schimb, contribuția ei la evoluția literaturii s-a bucurat de mai mult succes - mulțumită altor femei care i-au făcut o bună publicitate. Margaret Anderson și Jane Heap, editori ai publicației „The Little Review”, au publicat opera ei experimentală, amestec de afirmații personale, sintaxă frântă și diferite emisii fonetice.

În vârstă de 40 de ani, Baroneasa arăta deja consumată. Sfârșitul Elsei este pe măsura vieții pe care a dus-o. În 1926, ea a murit asfixiată, în propriul apartament, la Paris.

poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Johann Wolfgang Goethe

Dor preafericit

Înțeleptilor le scriu,
Că mulțimea râde iară:
Vreau să laud tot ce-i viu
Și în flăcări vrea să piară.

În fior de nopți de-amor
Când crezi și-ai fost creat
Te cuprinde tainic dor
Lumânări când lin se bat.

Nu mai poți rămâne-ncins
De a beznei umbră mare,
Un gând nou te-a și desprins
Spre mai înalta ființare.

Nici un spațiu nu-ți retează
Zborul, vii chemat oricum,
Până când, flămând de rază,
Flutură, ești însuși scrum.

Dar cât n-ai cuvintele-aste:
Mori, și-apoi fii iară,
Nu ești decât tulbur oaspe
Într-o sumbră țară.

“Brazdă peste haturi” sau teritoriul interzis

Teritorii nomade - spațiu public (I)

bogdan ghiu

În conform definiției de dicționar (cel “explicativ al limbii române”), *hatul* este o “fâșie îngustă de pământ nearat care desparte două terenuri agricole aparținând unor gospodării diferite”.

Un hat se împarte la doi, neapartținând însă nimănui. Cui aparține hatul? Aparține el cuiva? Sau este tocmai un semn - Semnul! - nonproprietății, al neapartenenței, al imposibilității de luare în posesie? Marcând limita proprietăților, el se instituie ca un semn pozitiv abisal și misterios.

Abisal și misterios, spun. Dar de ce? De ce este nevoie ca limita despărțitoare - altfel spus granița - să fie marcată pozitiv, printr-o negare a proprietății, semn pozitiv al unei absențe de proprietate, interdicție figurată, spațiată și nu doar, simplu și economic, marcată? Misterul “hatului” este de a fi și el, la rândul-i, un spațiu, o palmă de loc sustrasă proprieții, tocmai pentru a marca proprietățile, limitele lor și “buna vecinătate”. E ca și cum (dar transpoziția aceasta vine cu pericolele și ambiguitățile ei), în domeniul interdicțiilor simbolice fundamentale, *incestul*, de exemplu (dacă acesta poate fi doar un exemplu), n-ar fi marcat exclusiv negativ, doar printr-un simplu “Nu”, ci limita dintre acuplarea licită (dar ce acuplare este, până la urmă, perfect licită?) și cea ilicită (periculoasă, “blestemată”, amenințătoare) ar fi figurată pozitiv printr-un “no man’s land” ferm, al nimănui și, deci, al tuturor.

Dar nu se întâmplă oare tocmai așa, iar lecția *metaforică* a hatului-hiat ca limită obligatoriu pozitivată și ca posesie sustrasă pentru a marca tocmai posesia nu reprezintă, de fapt, paradigma, o paradigmă îngropată? Nu avem noi oare nevoie, mai mult ca de orice, tocmai de astfel de “haturi”? Și nu cumva unul dintre gesturile fundamentale ale omului constă tocmai în a *ara hatul*, în a trage “brazdă peste haturi”? De ce să ne despărțim “pârloaga”?

Istoriceste vorbind, **Brazdă peste haturi**, formula aceasta poate fi citită ca o emblemă a comunismului, la nivel pulsional însă, acolo de unde el se poate reproduce fără a fi nevoie de vreo decizie sau de vreun proiect politic.

actual, el reprezintă titlul unui roman-elogiu al colectivizării politice forțate, al ex-prorierii propriu-zise. Din acest punct de vedere, repede spus, am putea spune că un regim politic (distrugător al politicului) cum a fost ceea ce numim “comunism” reprezintă o de-metaforizare și o literalizare abuzivă (iată “haturi” care nu trebuie șterse, încălcate) a unei structuri “spirituale” inerente omului. Dar asta numai foarte repede și imprudent spus.

Căci, de fapt, dacă este să privim atent lucrurile (din cuvinte), doar aparent “brazdă peste haturi” - acest extraordinar titlu (de glorie) - enunță abolirea granițelor dintre proprietățile individuale agricole și, mai ales, dispariția pluralității într-un general de neant: dacă “haturile” sunt nenumărate, “brazda” care le bifează (generalizându-le) este una singură.

Granițele *particulare* sunt, într-adevăr, abolite, dar cum? “Haturile” nu dispar decât, de fapt, pentru că se generalizează, difuzează, se extind, acoperă teritoriile, înghit pământurile. Devin “pământul”, “solul”, “fondul” însuși. În comunism - atât în cel “metaforic” cât și în cel “real” -, teritoriile se constituie pe

fundal “grăniceresc”, în temeiul graniței omniprezente, care desparte infinitezimal totul de nimic.

Iar ștergerea “haturilor” marchează, de fapt, apariția și introducerea unei noi limite (căci nu putem fără “haturi”), aceea dintre *comun* și *public*. O ștergere a unei limite marcate (numai ceea ce este marcat poate fi șters; marcarea marchează, poate, tocmai locul și nevoia ștergerii) instituie, astfel, altă limită - nemarcată însă, aceasta.

Ce erau, ce sunt “haturile”? Spații ale nimănui, marje. Granițe. Prin ștergerea lor - să ne imaginăm o pagină de carte, cu albul de sub, dintre și din jurul cuvintelor -, cuvintele nu se contopesc, nu se suprapun, nu devin, vai, ilizibile, ci albul triumfă: pământul dispare, chiar și ca posibilitate. Pământul-teritoriu, adică pământ al înscrierii omului, ca “suport” al marcării de sine a omului, ca posibilitate de a se comunica (fie și doar sieși) ca semn, într-o formă, sub forma semnului. Căci omul se în-scrie ca teritoriu. Se scrie și își scrie.

Granița are teritoriul ei, vine cu teritoriul ei, invadator, un teritoriu al nimănui. Prin ștergerea granițelor - imperială sau colectivă -, prin “brăzderea”-bifare a lor, granițele nu dispar, ci se generalizează și chiar, așa cum am încercat deja să sugerez, se “transcendentalizează”, dez-efectuându-se. Trăim, de-acum înainte, într-un *teritoriu-graniță*, într-un teritoriu al graniței, care este granița însăși, în temeiul, rămas unicul posibilizant (deci im-posibilizant), într-o *graniță-teritoriu* care nu mai delimitează nimic. Și care nu numai că nu mai delimitează nimic, propriul de propriu, adică nu mai distinge propriul cu adevărat comun, împărțit. Ci se ajunge la o generalizare a negativității, a “albului” pe care nu mai scrie nimic. A trage “brazdă peste haturi” înseamnă nu a distruge proprietatea individuală - mai corect spus: proprietățile individuale, obligatoriu la plural - și a reda, cinic, pământ agriculturii (ca și cum agricultura de pământ are în primul rând nevoie), ci a distruge însuși pământul, “insușirea” pământului, a-l *abstractiza*, a-l *generaliza*: pământul se generalizează și dispare. La propriu, atunci, levităm, nu mai atingem pământul cu picioarele, pământul ne fuge de sub picioare. Devenim *teritorii nomade*, în căutare de “suport”, fără nici un sprijin.

Comun versus public (1)

Comunul se opune - cu dinții și cel mai adesea chiar cu arma în mână, militarăște - *publicului*. “Se opune” în sensul că îl atacă și îl distruge. Îl distruge, nu-l cucerește. Iată de ce “materialismul istoric” n-a fost și *dialectic*, cum se pretindea: al treilea moment (culminant), acela al depășirii-cu-preluare/păstrare, a fost o iluzie, a rămas să fie, imposibil fiind.

Sau am putea formula momentul “sintezei” comun-comuniste astfel: într-o structură binară, într-un dualism (așa cum sunt teritoriile: față în față, spate în spate, sudate într-un non-raport pe care tocmai “hatul” pare a încerca să-l exorcizeze), când unul dintre termeni încearcă să evadeze spre “sinteză”,

adică dispare generalizându-se, altfel spus înghițindu-l pe celălalt, se distruge amândoi, iar presupusa “sinteză” este una a negativului pur, a ștergerii lor deopotrivă.

Mă miram (profăcut), la început, de nevoia umană de a pozitivă, de a figura concret *limita*. Și numeam asta *abisul* și *misterul* “hatului”, al graniței. Într-adevăr, de ce (mai) este nevoie de un spațiu anume, separat-separator, al graniței, al limitei comune? Ce este și mai ales ce repercusiuni - politice, psihice, culturale - antrenează acest fapt? Cărei structuri și cărei nevoi îi corespunde el? Ce “simptomatologizează” - căci semn de prea mare sănătate și de siguranță (de sine) nu e - acest spațiu al nimănui dintre doi proprietari, această proprietate comună a proprietăților private?

Dar ce poate, până la urmă, să semnifice această nevoie de *pozitivare a limitei* (comune), această figurare compulsivă a lui Ni-

cartea străină

meni, a ne-proprietății, decât obsesia delimitării sigure, cât mai certe cu puțință? De ce nu s-au abstractizat granițele la fel de rapid ca *banii*, de exemplu? De unde această *personificare* indirectă, reziduală dar decisivă, fatală, a graniței, această generare a unui suport, a unui teritoriu pentru apariția lui Nimeni și pentru cultivarea Nimicului? De ce această nevoie a lubrifierii cu gol a învecinării plinurilor? De ce - continuu să mă întreb - această nevoie a două persoane de a face loc, de a amenaja un teritoriu *disponibil*, al nimănui deci deja pentru Nimeni-Oricine, între ele, ca loc al băntuirii care ajunge să băntuie? De ce să fim *trei* în orice relație a *doi*? Oamenii par a nu se putea dispensa să-și atragă propria nimicire. Granița - acest copil-străbunic (arhipărinte și arhonte) al teritoriilor. Pot exista teritoriile fără granițe, sau tocmai granița este “esența” și temeiul teritoriilor? Teritoriul se visează neîncetat unul, dar nu poate exista nedelimitat. Iar delimitarea îi întetește visul.

Teritoriul teritorializant și ne-teritorial al “hatului” și al graniței (deși o diferență esențială subzistă între *proprietatea funciară privată* și *stat*: în interiorul celei dintâi nu se poate face politică de sine stătătoare - dar asupra acestui aspect va trebui să revin), “hatul”, deci, simptomatologizează teama de confuzie și de promiscuitate, o adevărată *fobie* refulat-instituționalizată a contiguității: nu ne place să ne atingem, să ne “frecăm” unii de alții - doar să ne asuprim, să ne înghițim unii pe alții (pe nemestecate, fără asimilare și fără eliminare: “pur”). Digestivul domină și comandă eroticul, căci teritoriilor omului nu le place să se *atingă*, ci doar să se *înglobeze*, să se *totalizeze* unele pe altele abstract: să se abstractizeze unele pe altele.

**maria
laiu**

Prin dispariția Festivalului de Teatru de la Piatra Neamț chiar în momentul apogeeului său, Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu și-a pierdut singurul concurent redutabil. Deși foarte diferite ca tematică și mod de desfășurare, cele două manifestări erau cel mai bine cotate în România sub raport organizatoric și calitativ.

De la an la an, festivalul sibian câștigă în amploare. Nu neapărat prin numărul producțiilor prezente pretutindeni în urbe (la teatru, în piețe, în muzee etc.), ci prin puterea de atracție exercitată asupra spectatorilor. Sibiu s-a

BUCURĂ-TE DE CEEA CE VEZI SAU CAUTĂ ÎN ALTĂ PARTE!

înviorat brusc pe parcursul celor zece zile (31 mai - 9 iunie); tineri veseli au luat cu asalt bulevardele bucurându-se de orice s-a chemat a fi teatru, muzică, mișcare. Alături de festivalul de teatru, în acest an, au avut loc, exact în același timp, și nenumărate festivaluri ale diferitelor tipuri de bere. Nimic mai onorant însă pentru organizatorii evenimentelor teatrale decât faptul că cea mai mare parte a oamenilor părăseau grabnic locurile destinate băuturilor și muzicii zgâlțâite spre a se alătura reprezentațiilor teatrale. Într-un fel, se poate spune că, pentru zece zile, Constantin Chiriac, Virgil Flonda, Dan Bartha, Cristina Boboc (cei cu adevărat implicați în organizarea amplei manifestări) și încă vreo câteva ajutoare ale acestora au cucerit orașul. De-a binelea! Acesta era viu de dimineață până târziu în noapte. Pula din toate încheieturile. Semăna cu marile capitale europene. Punct ochit, punct lovit! - pentru că încă, de la primele ediții, directorul Constantin Chiriac a declarat că principala motivație a inițierii acestui fes-

tival o constituie redarea unui oraș atât de special circuitului turistic.

Pe de altă parte, chiar dacă din zecile de trupe prezente multe sunt mediocre, faptul că în fiecare clipă, într-un anumit loc se întâmplă ceva este benefic pentru toată lumea. Evenimentul surpriză este la mare cinste. Nici nu ști unde poți găsi ceva care să te impresioneze. Și dacă vii la festival ca să te bucuri, să te destinzi, să primești ceea ce îți se dăruiește cu drag, atunci n-ai de ce să te crispezi. Să fim bine înțeleși, festivalul sibian nu este destinat snobilor și nici celor cu pretenții prea înalte. El se adre-

thalia

sează mai ales gustului mediu, având totuși și o secțiune dedicată unui public mai special, cu înclinație spre teatrul experimental. În rest, totul pare a se desfășura sub deviza: Bucură-te de ceea ce vezi sau caută în altă parte!

În afara reprezentațiilor de tot felul ale unor trupe din România, Ucraina, Anglia, Polonia, Cehia, SUA, Iugoslavia etc., am mai avut parte de discuții pe marginea celor văzute, lansări de carte, vernisarea unor expoziții precum și de o secțiune de spectacole lectură ale unor texte foarte noi. Numai să poți ține ritmul! Iar dacă nu, n-ai decât să alegi ceea ce crezi că îți poate face plăcere: o excursie la Cisnădioara încheiată, firește, tot cu un spectacol, care poate fi bun sau prost, după cum îți-e norocul. Dar peisajul este atât de fascinant încât oricum face tot timpul pierdut.

Festivalul acesta este astfel croit încât e imposibil ca până la urmă să nu găsești ceva pe măsură. Iar „măsura” pe care o socotesc potrivită pentru mine o veți afla în numerele următoare ale revistei noastre, când, din noianul de manifestări, voi alege câteva pe care să le prezint mai pe larg.

Ultimul spectacol al lui Vlad Murgu - *Hamlet* (Teatrul Național din Cluj)

Când vorbim despre Tarkovski, îndrăznim să ne gândim la salvarea comunității prin cinema, la potențele artei filmului de a restaura religioasă conștiință. Într-un dialog televizat despre Tarkovski și cinematografia rusă, redactorul m-a întrebat despre virtuțile similare ale cinematografului românesc. Cu alte cuvinte, România este o țară creștină “de două mii de ani”, românul s-a născut creștin, dar cineastul român... s-a născut, pur și simplu, cosmopolit?! Era o întrebare care mă rodea de multă vreme, fusese ridicată și cu alte ocazii dar, cu toate acestea, rămânea jenantă și corozivă, pentru că mă proiecta (în calitate de judecător al artei filmului) într-o ambiguă,

arta filmului

multiplă și cvasi-impersonală stare de culpă. Desigur, răspunsurile, deja învățate pe de rost, pot veni imediat: “Aduceți-vă aminte de **Concurs**, aduceți-vă aminte de **Glissando**, aduceți-vă aminte de... cenzură!”. Și totuși... este prea puțin, este prea puțină sinceritate în aceste răspunsuri. Cenzură exista și în alte țări (“dar nu ca la noi” - se va răspunde), **Glissando** este o parabolă politică și un manifest social, iar **Concursul** lui Pița atrage atenția că “oile au nevoie de un păstor”, păstrând, însă, o asemenea distanță atât față de “oi”, cât și față de “păstor”, încât rămâne într-o totală neutralitate spirituală.

Dintru început, pretenția mi se pare

IDEEA CREȘTINĂ ȘI FILMUL ROMÂNESC

nedreaptă sau, mai precis, greșit formulată. Dar voi stăruia asupra ei, pentru că absența unui răspuns coerent o va face să răsară din nou. În plus, spontaneitatea cu care se naște în toila oricărei discuții legate de cultură, națiune și spiritualitate dovedește că ea dă seama de un fenomen simptomatic al culturii contemporane.

Un prim răspuns este acela că o cinematografie națională se sprijină, în mare măsură, pe o zestre beletristică, de la care împrumută trăsături și idealuri. Se știe că marca literatură rusă a reușit (în pofida cenzurii țariste!) să exprime idealul creștin al “celui de-al treilea Bizanț”. Marea cultură rusă își rostește esența tocmai în mesajul creștin. În România, acest lucru se recunoaște cu o anumită strângere din dinți (de fapt, vom vedea, nejustificată). Căci fiecare cultură națională își are determinările ei istorice. De fapt (și nu e o glumă ori o speculație retorică), taina culturii române nu și-a coborât încă vălul. Să nu uităm că toponimul “România” se rostește curent de numai un veac. Literatura română modernă s-a format sub steagul intelectualilor pașoptiști, al căror ideal era cel al unității și al identității naționale. Aceasta este cauza pe care a slujit-o partea cea mai importantă a literaturii române moderne, dinainte și imediat de după Marea Unire. Iată

elena dulgheru

un prim profil al românismului, încă superficial (am zice azi), axat mai mult pe etno-folcloric și mai puțin pe esența creștină. Idealul Unirii o dată atins, românismul a fost profundat de intelectualii epocii interbelice (din jurul lui Nae Ionescu și al revistei “Gândirea”), în direcția unei mistici naționale creștine. Dar o dată cu al doilea Război Mondial și cu marasul istoric ce i-a urmat, mișcarea gândiristă și idealul unui românism creștin, ca fenomen de masă în rândul intelectualității, s-au stins. S-au reaprins (în mod vizibil) abia după 1989, fiind îmbrățișate, însă, de un segment îngust al lumii intelectuale și artistice și de unul ceva mai larg din spațiul eclezial. Secularizarea brutală de sub comunism își spusese cuvântul și în catedrele universitare. Așa că și astăzi “bimilenarismul creștin românesc” ține de subconștientul colectiv, de arhetipalul “rugului aprins”, care încă trebuie adus (și cu câtă grijă și credință!) la conștiință. Cu atât mai mult în domeniul filmului (asupra căruia vom reveni), nutrit, atunci când o face, din cu totul alte etaje ale subconștientului.

JOCURILE ABSURDULUI

Stelian Tăbăraș Între irațional și logic, absurdul își face de cap de mai bine de o jumătate de veac, dacă e să ne gândim la filosofie, literatură și-n special - la dramaturgie. Intrat în suprastructură, pe poarta cea mare, a obișnuit lumea cu el și iată-l întors în cotidian mai nonșalant ca oricând. Bunăoară, te uiți - de plictiseală și involuntar, la publicitatea instalată agresiv în stațiile de metrou. Panouri uriașe - dacă le-am cunoaște costurile am folosi, desigur, același adjectiv - te îndeamnă spre tot felul de țigări, mai mult sau mai puțin exotice, cu scenarii incluse profesionist: cowboy în Vestul Sălbatic ținându-se cu o mână de frâu calului, cu cealaltă de țigarete cu marca celebră, îți sugerează că doar așa merită să trăiești. În altul, băieți și fete, bronzăți, destul de dezbrăcați, sexy, plini de viață și de... timp liber (oare, din ce or fi trăind?) pe plaje imense, profilați pe albastrul incredibil al Caraibelor ori Canarelor, se țin cu o mână de țigară sau trabuc, cu cealaltă... etc., etc. În josul acestor panouri, discret, cu litere și culori studiate "științifice" să nu-ți sară în ochi, citești (totuși) făcându-ți cruce: „Tutunul dăunează grav sănătății!“ Păi, dacă-i așa, atunci de ce mai...? Dacă ți-ai da răspuns, ai încălca legea de bază a absurdului: Să nu-ți explici cum de este posibil.

Iei zilnic un braț de ziare; emanația energiilor rele n-a încetat în acești, doar, treisprezece ani. Încă suntem „termite“ gata să înghițim sute și sute de știri, pseudo-știri, comentarii și analize. Numărul ziarelor a crescut de câteva zeci de ori. Cel al jurnaliștilor (suntem în anul Caragiale!), „dacă n-a progresat, a stat pe loc“.

Citești pe o pagină întâi a unui anumit ziar articole de fond și analize ce condamnă ferm diferite tare ale vieții contemporane; corupție, dar și degradare umană determinate de prostituție, de

nocturne

superstiții, practici mistice absurde etc. Bravos! Răsfoiești mai departe ziarul, până la publicitate: Stupoare! Reclame la „oltence fierbinți“, „o figură pe săptămână“, anunțuri... matrimoniale (de fapt încercări vag mascate, de racolare a prostituatelor: „dansatoare de bar“, „manechine“, fete ce caută „domni binevoitori“ etc.) Pe o altă coloană, reclame cu poze ale zecilor de „fiice“ ale Mamei Omida (s-o fi înmulțit prin ouă și incubator?) ale „Reginei“, toate promițând (cu ajutorul unui arsenal de specialitate: „piedicuțe de mort“, „funie de spânzurat“, „argint viu“ - liniuță, saturnism)

„Insomniile - schimbul de noapte al Rațiunii“

că ele: desfac mariaje, refac mariaje (atunci de ce le-or fi desfăcut?), asigură afacerile (A.D.A.S.-urilor, v-a luat pâinea!), ghicesc viitorul (I.R.S.O.P.-ule, ți-a luat franzela!), întorc bărbații (da' ce, pe partea aia nu stăteau bine?), prevăd viitorul oamenilor politici și al partidelor (cei de la putere vor fi realeși până la adânci bătrânețe - ale noastre, nu ale lor).

Te uiți întorcând ziarul pe toate părțile: Îl citești până în caseta tehnică: nicăieri nu întâlnești „Acest ziar dăunează grav sănătății!“ (morale. n.n.).

Văd alții cititori sobri, încrunțați chiar, citind... „Cațavencu“. Nu se mai râde/zâmbește de tarele încondeiate acolo, cum nimeni nu mai întoarce capul când se declanșează o alarmă în parcaj (Somn ușor, indignare!).

Nu știu cât reprezintă procentual timpii rezervați la radio partidelor parlamentare din opoziție; o crainică are însă grijă ca, la începutul și la sfârșitul acestor intervenții să ne avertizeze: „Responsabilitatea acestor opinii aparține în totalitate vorbitorilor!“ Vezi, Doamne, nu cumva, cineva să deschidă aparatul chiar pe parcursul acestor intervenții și să creadă că... Cu alte cuvinte, avertismentul sună cam tot așa: „Opiniile abia transmise dăunează grav...“ În restul zilei, reprezentanții puterii vorbesc (doar ei) de câteva zeci de ori, „pe scurt“, ori „pe lung“, fără să se mai precizeze că „Responsabilitatea acestor opinii...“ Să nu fie ei „responsabili“ de ceea ce spun? Nu credem. Dar cei ce le oferă „timpii de antenă“? Ne mai gândim.

epistolar

Consecventă programului său de a publica texte ale unor autori care nu au fost încă recunoscuți, de a-i încuraja și de a-i îndruma, pe cât este posibil, pe drumul spinos al scrisului, revista „Luceafărul“ își propune ca și în noua ei formulă să mențină dialogul cu cei care bat la porțile consacării.

Socotim că este timpul ca acest dialog să se poarte mai susținut și mai sistematic. De aceea, în cuprinsul acestei rubrici care se cheamă „Epistolar“ vom acorda atenție, înainte de a încredința tiparului încercările în materie de poezie, proză, eseu, critică literară, dramaturgie, celor care ni se adresează cu speranța publicării.

Îi asigurăm pe candidații la afirmare că le vom răspunde cu seriozitatea și cu sinceritatea cuvenite, chiar și în cazul în care în opinia noastră textele

DIALOG FĂRĂ PREJUDECĂȚI

nu întrunesc acele condiții care să le facă să ajungă la cititorii noștri. Ei vor găsi un sfat prietenesc, o încurajare, un cuvânt care să le poată fi de ajutor în orientarea lor viitoare.

Promitem să abordăm acest dialog fără prejudecăți, fără ideea de a susține un anumit tip de literatură în dauna altora, fără gândul de a opera selecții în numele unor ideologii literare sau de grup. Criteriul de apreciere va fi unul singur: **valoarea textelor**. Nu ne va interesa, de asemenea, câtuși de puțin, dacă locul de unde primim aceste corespondențe este Capitala sau un oraș din provincie, dacă autorul este student al unei facultăți cu nume sonor sau al uneia mai puțin cunoscute, dacă încă se războiește cu clasicii pe băncile liceului ori dacă vine spre literatură din

vreun domeniu care aparent n-are legătură cu câmpul literelor. Vârsta nu va constitui, de asemenea, nici avantaj, nici handicap. Convingerea noastră este că aceste incidente nu au nimic de-a face cu talentul și cu dorința de a servi literatura română.

Scriveți-ne, așadar, ca unor prieteni. „Luceafărul“ este o publicație deschisă și monștrilor sacri, dar și novicilor. În fond, destui dintre cei care azi se bucură cel puțin de o oarecare notorietate au trecut prin dialogul de la „Poșta redacției“.

Vă așteptăm!

Iar pe mine mă veți găsi săptămânal la datorie în acest colț de pagină.

Al dumneavoastră,

Radu Voinescu

De parcă nu am avea și noi grafomanii noștri, care, de ce să n-o spunem, nu sunt deloc puțini, ne mai apucăm să poftim și la alte ograde, mai mărețe. Așa se face că vrafurile de maculatură cresc văzând cu ochii și prin contribuția, deloc de neglijat, a traducerilor. Și acum nu e vorba de calitatea traducerii, ci de calitatea textului tradus. Lansată cu mare zgomot (și furie, chiar) la ediția din acest an a Bookarest-ului, în prezența autoarei în carne și oase, romanul, proaspăt tradus și în limba română de Doru Măreș, **Viața sexuală a Catherinei M.**, cam verifică povestea noastră cu pomul lăudat și cu sacul. Am început să citesc cartea cu un real interes, având cel puțin trei motive importante: literatura franceză, o scriitoare, erotismul anunțat cât se poate de clar, încă din titlu. După citirea romanului - folosesc, totuși, acest termen, preferându-l altor variante, cum ar fi jurnal, autobiografie etc. - am rămas mai mult decât dezamăgită. Pur și simplu nu înțeleg de ce a fost scrisă această carte. Lipsa acestei mize este o pierdere cu atât mai mare cu cât cartea se dorește a fi un volum pur literar. De fapt, răspunsul e mult mai simplu: doar o grafomanie virală - să sperăm că nu se va acutiza! Fără pic de tensiune, scrisă alb, cu răceală, **Viața sexuală a Catherinei M.** nu reușește să obțină nici măcar... un efect masturbator. **Viața sexuală a Catherinei M.** este o carte care nu spune nimic, spunând absolut totul. Cauza nu

Să fii plictisitor vorbind despre sex

este, desigur, o presupusă (și nepotrivită, dacă ar exista) pudibonderie a limbii și a culturii noastre. Detensionat, textul se transformă într-o lungă listă, aproape imposibil de parcurs de la un capăt la altul, de spații, timpuri în care se desfășoară atât de picantele... parteuze. Tot trecând așa, dintr-o parteuză într-alta, autoarea (care este și personaj principal al propriului text) nu reușește, până la final, să ne spună nimic în plus față de prima pagină. Permanenta comparație între „puli“, între fantezii erotice, între metode de masturbare nu cred că ar putea constitui nici măcar un minimum de interes pentru un cititor cât de cât familiarizat cu literatura. Catherine Millet este, la bază, critic de artă, iar aceasta este prima carte pe care a scris-o (v-am zis eu, grafomanie virală...), ceea ce nu înseamnă că trebuie să fie și bună. Impresia sa, cum că nu s-ar mai fi scris așa ceva până acum, este de bună seamă, eronată. S-a scris, și încă prea mult, chiar dacă pe copertă apare un nume de scriitor sau, în cele mai multe cazuri, numele unui... grafoman. Faptul că autoarea, o cunoscută personalitate în mediul artistic internațional, scrie un text deloc ortodox, păstrând limitele obiective ale realității (nume, spații, momente) este, deși nu lipsit total de importanță, destul de irrelevant pentru actul literar. În sfârșit, acesta ar putea fi singurul merit al unui asemenea text. Iar refe-

ritor la numitul aspect, autoarea vorbea despre „autofiction“ („autoficțiune“), un concept interesant pentru literatura de astăzi, care are tendința de a desființa toate limitele: dintre realitate și ficțiune, dintre genuri etc. Nuanțând, am putea să-l desființăm și pe acesta, atâta timp cât textul a făcut selecția în favoarea Catherinei M. și nu a Catherinei Millet. Am putea să discutăm mult și bine despre un asemenea text, folosind sintagme una și una, care mai de care mai căutată și care să sune cât mai bine: anatomia corpului erotic, actul de autodisecție săvârșit cu sânge rece sau „analiză clinică mereu departe de orice sistem confesional“ (ultima sintagmă îi aparține editorului, Samuel Tastet), dar unde am ajunge?! Propun o variantă mai „pe scurtătură“: ce mai atâta vorbărie? **Viața sexuală a Catherinei M.** poate fi citită și ca... *Viața plictisitoare a Catherinei M.* Și la lansare, și pe coperta a patra a cărții cu pricina, s-a vorbit despre singurătatea prezentă permanent în jurul Catherinei M. (respectiv a Catherinei Millet). În speranța aflării acestei singurătăți am acceptat să citesc cartea până la capăt. Eu nu am găsit-o. Poate nu am fost suficient de atentă. Poate singurătatea este acolo, bine pitită, pregătită s-o descopere un alt cititor, mai binevoitor...

Vlada Elenescu

imagini mișcate

Prietenii știu de ce...

Una din regulile de aur ale publicității spune, simplu vorbind, să nu te lași încântat de jocuri de cuvinte, oricât de încântătoare, dacă mesajul tău nu se muzează perfect pe forma originală a respectivului joc de cuvinte; e mai important să fii coerent decât să te dai inteligent. Dacă e să ne luăm însă după reclamele românești, probabil că minunata regulă n-a ajuns încă să traverseze continentele.

Nu cred că i-a tremurat mâna celui care-a născut ideea cum că berea ar fi frate cu românul, căci la urma urmei genul e doar un farafastic când la mijloc stau băutura și relațiile de familie (mult mai dragi unora dintre copyrighterii autohtoni). În aceeași ordine de idei, sunt convinsă că celor care-au pus la cale reclama la Bergenber (tot băutura, de!), în care prietenii se adună să dea gata câteva beri și se tăvălesc apoi în noroi ca să-și păcălească nevestele, nu le-a trecut prin cap că e ceva în neregulă cu spotul lor. Și totuși... întors acasă, bărbatul îi povestește consoartei cum c-a băgat „trei, una după alta“, mândru în subtilitatea-i de-a vorbi despre sticle de bere lăsând-o pe femeie să creadă că sunt goluri. Care femeie n-ar trebui să stea mult pe gânduri până la a-l lua la întrebări: la mijloc apare iarăși problema genului. Ca să nu mai las cititorul în suspans - hiba e ușor de găsit: pluralul celor două cuvinte, beri și goluri, permite jocuri de substituție, numai că sârmanul gol nu e feminin, ca fratele bere, e neutru, și două goluri nu se dau decât „unul după altul“ (în ciuda opiniei fericiților producători și a celei a prezentatorilor meteo, deținători de probleme identice cu „gradul“). Să nu se consoleze nimeni cu ideea că în engleză ar fi mai ușor!

Și dacă tot am deschis cutia de publicitate a Pandorei, în numărul viitor, personajele centrale vor fi... verighetetele.

Julia Popovici

„Trăirea în credință este sursa științei înalte, căci este puntea luminii. Prin urmare, trăirea este «podul de lumină», calea prin care lumina pătrunde chiar în întunericul (de afară) al «păcatelor» și slăbiciunilor omenești. Și omorîrea Trăitorului lăuntric este încordarea răului de a ne readuce la întuneric.“

(prof. univ. dr. Ilie Bădescu - „Argeș“)

cei doi mari contemporani ai noștri - mămăliga și urletul“.

(Nicolae de Popa)

„Ploaia mirosea a sulf. Prin unele locuri ogrăzile oamenilor miroseau a sulf. Satul începu din ce în ce mai mult să miroase a sulf. Al dracului te mai îneca sulful. Păsările se izbeau unele de altele și toate buluc în garduri, în dreapta, în stânga,

citate surescitate

„Frate Nicolae Magnificul, Onorată Primăvară, Dragul meu Infinit,

Vis-à-vis de superbele poeme din «Facla», îți voi trimite un oarece text la, să zic, cam o săptămână după acesta. (Vorbesc de poemele scrise de Magnificul Nicolae Ţone.)

În clipa de față fac plastică în aula Trupului, sau a corpului avangardic - corp care, iată, dă astăzi cu flit în farfuria din care eu îi mănânc pe

tipând jalnic a moarte când Luiuz ieși în mijlocul ogrăzii își ridică ochii spre cer primind vântul și ploaia peste obraji și peste frunte, apoi apa i se scurgea spre buze sărată și amară și el o scuipa cu scârbă, iar printre dinți mârâi că asta-i o ciupercă, a dat ciuperca peste lume, se-ntoarse însă primind ploaia cu izbiturile ei repezi și rânji simțind cum îl pătrunde un miros străin care încerca să-i taie răsuflările și-și duse palma la ochi...“

(Nicolae Ariton - „Est“)

doua.

Radu Voinescu: Aparent o gazetă literară are un imens handicap în comparație cu presa cotidiană. Realitatea nu e chiar așa, și aceasta pentru că presa cotidiană nu face decât să se țină după evenimente, iar presa culturală constituie ea însăși un eveniment, prin semnăturile, prin ideile care apar în paginile ei. Nu este un text semnat de Alexandru George un eveniment? Ei bine, pentru mine - și există foarte mulți asemenea mie -, este un eveniment. Nu sunt textele semnate de Eugen Uricaru, de Marius Tupan, de Horia Gârbea evenimente? Nu este un text de Barbu Cioculescu un eveniment? De Nicolae Manolescu? Ba da! Și presa literară este, prin aceasta, un eveniment. Dar, cineva s-ar întreba: „De ce în aceste condiții ați socotit necesar să mai creați încă un eveniment prin relansarea revistei?” Revista apare într-o formulă oarecum schimbată și nu este vorba aici de un fenomen de imitație. Dacă „Poesis” apare într-o nouă formulă, dacă „Familia”, „Vatra”, „Ramuri”, „Convorbiri literare”, dacă, nu de mult, „România literară”, au recurs la un astfel de gest, noi nu procedăm în virtutea aceluși instinct foarte pernicios al românului de imitație. Nu este deloc așa au fost, pur și simplu, două motive. Unu: simțim că am ajuns la un prag la care pur și simplu trebuie să schimbăm ceva în formula revistei, datorită ideicii care apare în dinamica vieții literare, așa cum foarte exact a prezentat-o Eugen Uricaru mai devreme, și doi: pentru că avem un mare respect față de cititorii noștri, care sunt cititori foarte specializați, cu foarte mari pretenții. Așa încât, am socotit necesar să probăm că ne interesează gândul lor, opinia lor, cărem să le venim în întâmpinare. Iată de ce acest eveniment peste... eveniment - ca să mă exprim cu o tautologie poate nu tocmai inspirată. De aceea și dorința noastră ca în această nouă formulă să accentuăm dialogul cu cititorii: fie că ei sunt scriitorii, creatorii, din București sau din oricare oraș al țării, fie că ei sunt doar cei care bat la porțile afirmării. Sper să reușim, să nu-i dezamăgim. Așa cum revista se înfățișează astăzi, cu o formulă grafică schimbată și chiar și ideatic - am schimbat titluri de rubrică, am schimbat modalități de prezentare, modalități de punere în pagină -, ea nu este încă ceea ce ne-am dorit. De la ceea ce a fost în mintea noastră atunci când am conceput-o, străduindu-ne timp mai bine de o lună să o așezăm într-o formulă cât mai potrivită, și până la ceea ce am realizat este o oarecare distanță. Însă știm, de acum, ce avem de făcut și, în plus de asta, sugestiile dumneavoastră ne vor fi de un foarte mare ajutor întotdeauna. Și mai mult decât sugestiile, chiar criticile dumneavoastră vor fi primite ca un act de prietenie și de interes față de viitorul „Lucaefărului”, a cărui istorie, așa fragmentată cum a spus Marius Tupan ca este, cred că reprezintă, într-un fel, o *mise en abîme* a înșeși culturii române.

Stelian Tăbăraș: Cei care au obținut deja un exemplar din „Lucaefărul” de astăzi sau de ieri au văzut că nu se poate vedea la o singură ediție a unei reviste ceva spectaculos. Poate cel mult să fie o alegere de texte foarte bune. O revistă trebuie să semene cu un film serial: personajele se vor îmbogăți pe parcurs cu acțiunile din precedentele episoade și până la urmă totul devine mai interesant, mai incitant. Revenind la intențiile revistei, principală șansă pe care o are „Lucaefărul” în formula actuală cred că este compatibilitatea dintre cei care o fac. Există acolo oameni care chiar spun cu sufletul deschis tot ce cred ei despre binel în revistă și care chiar și fac câte ceva. Din toată sociologia unei reviste, pe mine mă pasionează ecurile, valorificarea ecurilor. Sigur că ecurile astea nu pot fi foarte multe, dar ele pot fi provocate. Așa încât, revista va încerca în perioada următoare să suscite, să resuscite niște centre de interes - niște licee, facultăți, cenacluri literare din București și provincie - să-și pună foarte bine la punct corespondența cu cititorii, să găsească nota cea mai potrivită pentru a răspunde încercărilor literare. În fond, un debut în „Lucaefărul” poate fi pentru un scriitor o amintire definitivă și poate să-l și marcheze într-un anumit fel, dacă linia revistei este una care are cel mai potrivit impact estetic, dacă are cele mai potrivite personalități în jurul ei. În această direcție îmi exprim eu încrederea în evoluția revistei Eugen Uricaru a spus că aici în sală sunt virtualii cititori. Eu cred că aici sunt virtualii creatorii, sau adevărații creatorii, care vor veni și la „Lucaefărul”, care vor fi primiți la „Lucaefărul” și care vor găsi răspunsurile cele mai potrivite și-n orice caz cinstite.

Marius Tupan: Mă uit în sală și-mi dau seama că toți sunteți prietenii noștri, cei mai mulți ați publicat la „Lucaefărul” și de aceea aș vrea să sta-

bilim un dialog. Și mă gândesc la membrii din fundație... Probabil că știți: noi avem o fundație, am avut alegeri în ultima vreme... Totul este O.K. în această fundație, cu banii stăm foarte prost, dar sperăm să rezolvăm și problema asta. Dacă Manolescu a găsit un sponsor foarte bogat, avem și noi unul, dar probabil că vor fi și alții doritori să ne ajute. Așa că, vă rog, cei care aveți ceva de spus despre această întâlnire, despre revista „Lucaefărul” să luați cuvântul. Deja mă uit la domnul Alexandru George și cred că vrea să spună ceva. Mă gândesc la domnul Cioculescu, la Marius Dobrescu... Fiți foarte critici, nu ne iertați!

Barbu Cioculescu: Situația mea este oarecum ieșită din comun. Exact cu 40 de ani în urmă, intram în redacția „Lucaefărului”, chiar ca redactor cu jumătate de normă. De fapt, corector, bun de tipar, cap-limpede. Acum patru decenii eram cap-limpede, sigur că, trecând atâția ani, nu se mai știe care este situația astăzi, dar am cunoscut toate metamorfozele, nu zic avaturile „Lucaefărului”. Și momentele lui grele... Trebuie să știți că, în 1965, când era director Eugen Barbu și secretar general de redacție Dinu Săraru, am făcut un salt decisiv la Institutul de Istorie și Teorie Literară, nu spun motivele. De atunci încolo am urmărit întotdeauna cu interes „Lucaefărul” și în ultimii ani, cu atât mai mult cu cât am colaborat cu modestele mele puteri și consider că, dacă se face o ierarhie a revistelor literare românești, este printre primele locuri. Cred că formatul de-acum aduce într-adevăr ceva nou, are posibilitatea să aducă ceva nou. Eu urez, nu formatul lui nou, ci celor care l-au pus pe roate, ca să zic așa, să fi pus la cale acest lucru într-un ceas norocos și să putem peste, știți și eu, zece ani, sărbători forma care va fi atunci încă una nouă.

Alexandru George: Ar fi fost mai bine dacă luam cuvântul înainte, ca să pară că mă înscriu și eu în rândul entuziaștilor, când i-ați numit pe colaboratorii și redacția revistei. Nu sugerez așa ceva, dar o anumită energie nu-mi lipsește. Sunt încurajat să vorbesc despre „Lucaefărul” pentru că este revista la care am colaborat cel mai des, eu bădănd recordurile de colaborare și dându-mi texte diverse la o mulțime de reviste din țară. N-am ajuns și în străinătate. După focul bengal al unei primiri nemai-pomenite, nu mi se mai publica nimic. Și pentru că Barbu Cioculescu, amicul meu, a povestit de întâmplările de acum 40 de ani de la „Lucaefărul”, țin să spun că și eu am debutat la „Lucaefărul”. Cred că printr-o eroare, mi-a publicat Bănulescu prima lucrare a mea literară, o povestire, după care, din motive pe care eu le-am analizat aproape psihopatic într-o carte care se numește *Confesiuni*, n-a mai vrut să mă publice. Cea care a intervenit atunci și m-a susținut a fost Sânziana Pop, și la ea am venit în '91, când ea m-a chemat, iar colaborarea mea de atunci încolo se înfățișează așa cum poate domniile voastre poate aveți bunăvoința să constatați. Ceea ce pe mine mă face să fiu foarte recunoscător și să dau o notă foarte bună revistei pentru că nu mă privește doar pe mine, faptul că eu pot să public în aceeași gazetă cu Marin Mincu este un record puțin straniu. Deci meritul e al revistei, nu al colaboratorilor. Însă vreau să spun că am găsit aici un climat de înțelegere, eu fiind un om de formație și de mentalitate liberală, deci echidistant față de tendințele extreme. Motiv pentru care am fost categorisit de legionar de Sami Damian și încă de alți câțiva... de aceeași specie, fie drept evreu, cum a făcut o gazetă legionară care a înșiruit și patru dușmani ai culturii românești și m-a trecut se pare pe o listă neagră. Care probabil că între timp s-a mai decolorat... La un loc cu Z. Ornea, cu Norman Manea și cu Adrian Marino. Noi eram cei patru evrei mari dușmani ai culturii. La „Lucaefărul” am putut să public pentru că a existat un spirit de înțelegere pentru care eu mulțumesc redacției, deși, poate că nu de multe ori, opiniile mele au contrazis opiniile sau înclinațiile redactorului-șef, directorului sau chiar președintelui. În aceste condiții, nu numai pentru că faptul că nu „m-ați sublimat” - ca să mă exprim în limbajul lui Caragiale în anul lui - dintre colaboratorii țin să vă mulțumesc, dar și pentru ținuta generală a revistei pentru care, nu mai puțin, vreau să vă felicit.

Marius Tupan: Ați fost vreodată cenzurat la „Lucaefărul”?

Alexandru George: Nu. Tocmai despre asta am vorbit. Pentru că ce mi s-a întâmplat la „22”, la „România literară”, mai știu eu unde, la „Dilema”, marea revistă deschisă a intelectualilor geniali din România, le-am povestit așa, dar nu pot să stau să mă plâng așa mereu de mizeriile pe care le-am întâmpinat în calitatea mea de publicist.

Marius Tupan: Dacă mai țineți minte, antrenorul de acum 20 de ani ai naționalei de fotbal spunea: „Întâi îl pun în teren pe Radu Nunweiler și

relansarea „Lucaefărului”

apoi îmi fac echipa”. Așa fac eu revista la Lucaefărul. Îl pun întâi pe domnul Alexandru George în pagina 7 și apoi îmi fac revista. E un omagiu și îi mulțumesc foarte mult că semnează la noi, are cei mai mulți cititori la „Lucaefărul”. Vreau să vă mai spun că în acest climat deschis, nu încercăm să publicăm toate atitudinile scriitorilor români importanți. Și din această cauză nu așteptăm legea Parlamentului sau semnătura primului ministru ca să dăm dreptul la replică. Dăm dreptul la replică tuturor.

Alexandru D. Lungu: Sunt bucuros că particip la această sărbătoare a „Lucaefărului” și vreau să spun că eu am publicat sporadic, n-am avut eu ce publica. Eu am venit cu Marius de mână la „Lucaefărul”, de la „Urzica”, fiind ostracizat și mi-am adus aminte acum un moment frumos când îmi lua un interviu și zicea: „Nea Sandule, dar matale de ce scrii la «Urzica»?” Pentru că n-apare Ceaușescu pe prima pagină. Și zice: „Domnule, eu n-am auzit!” Dar eu am spus ceva? Așa că ne-am înțeles.

Am văzut acest „Lucaefăr”, salut noile lui veșminte și mai ales diversitatea acestor titluri și a preocupărilor. Spuneai Marius de pamflet, că o să faci loc pamfletului. Dar de ce nu și umorului? Mă refer la umorul de bună calitate, un umor serios. Am observat la acest număr că, vorba lui Arghezi, „fi-a dat Dumnezeu povața cea bună” și ai făcut un pas către președintele Uniunii Scriitorilor. E o discuție foarte interesantă, cu întrebări destul de piezișe și cu răspunsuri destul de bune ale președintelui și chiar folositoare pentru breaslă. Am văzut că proza intenționează să n-o mai pui într-un pat al lui Procust. Adică: „Nea Sandule, numai patru pagini vreau, domnule, numai atât!” Am văzut că este puțin mai dezvoltat și este bine că este așa, pentru că nici un scriitor nu poate să scrie la metru...

Marius Tupan: Dacă ne vin texte satirice de bună calitate, cu mare plăcere vom publica, dar umor de calibrul „Urzicii” nu vom publica.

Silvia Chițimia: Mi se pare important de subliniat faptul că în peisajul literar actual, oameni entuziaști ca Marius Tupan sunt foarte rari și cred că avem foarte mare nevoie de oameni care chiar să aibe entuziasm în aceste momente atât de dificile pe care le trăim, în care omul de cultură este subestimat și în care, în general, suntem ca niște străini. Mi-aduc aminte, și-l cunosc pe Marius de foarte multă vreme, niciodată, dar chiar niciodată, indiferent de cât de necăjit era sau cât de grea era situația, nu l-am întâlnit cu colțurile gurii lăsate, cu priviri încrunțate. Tot timpul avea această doză constructivă pe care eu o doresc noului format al revistei, pentru că avem realmente, în momentul de față, nevoie de acel pic de teos, de dumnezeire, care este și inspirație poetică, cumva să ne dea curaj. Nu numai mie, dar generației noi și vieții noastre cotidiene. Faptul că există oameni care înainte de orice se gândesc la literatură, noi trăim din asta, noi adormim citind literatură, noi ne trezim cu gândul la o carte sau la un poem sau la un fragment frumos citit. Și încă o observație pentru noua formulă, dar care cred că vine și în continuarea textelor apărute și mai înainte, această îngemănare foarte subtilă între autori consacrați, oameni de temelie, mai în vârstă, dar deosebit de utili revistei, pe de o parte, și pe de altă parte, această infuzie de tinerete, această, dacă vreți, sinestezie dintre tradiția veche a literaturii și noul val, ca să nu cumva să ne simțim cum se întâmplă în alte reviste: Ori se publică numai personalități, ori se publică numai debutanți care „spun în aport cu A”, cum se spune. Cred că una dintre atențiile revistei ar trebui să fie justul echilibru între generații, pentru că este nevoie și fiecare are de învățat una de la cealaltă. Felicit încă o dată redacția revistei. Chiar avem nevoie noi, scriitorii, de acest pic de entuziasm.

Marius Dobrescu: În ultimii doi, trei ani, prin natura meseriei pe care o am, n-am mai reușit să răspund să public și să răspund chemărilor „Lucaefărului”. Sigur că mă alătur urărilor care s-au făcut aici și doresc succes echipei actuale pentru a reuși să depășească această perioadă atât de critică pentru cultura și literatura românească.

Antoaneta Ralian: O întrebare: În noul format veți continua să publicați traduceri, fragmente de traduceri și recenzii la cărțile străine?

Marius Tupan: Sigur că da. Sunt două pagini pentru traduceri. Să știți că noi am recurs la texte mai scurte pentru că așa se citește. Nu trebuie bătută toată apa unei mări pentru a-ți da seama că e sărată.

A consemnat

Simona Galațchi

Joi, 13 iunie, ora 13.00, de Înălțarea Domnului, a avut loc relansarea revistei „Luceafărul“, la Uniunea Scriitorilor.. Discuțiile au fost inserate în paginile 24-23.

Marius Tupan: Vă mulțumesc că ați venit la această întâlnire. Discursul meu va fi succint pentru că în secolul XXI, după cum vedeți, imaginea este preponderentă. Firește „Luceafărul“ nu are un trecut foarte glorios, imaginea lui a fost fracturată în multe rânduri. Dar, în 1993, împreună cu Laurențiu Ulici, am încercat să oferim o altă imagine „Luceafărului“ și în primul rând am vrut să rupem definitiv cu textele politice, să facem numai literatură. Asta nu înseamnă că noi nu am făcut o anumită politică, dar am făcut politica Uniunii Scriitorilor. Subliniez acest fapt pentru că există destule ambiguități în acest sens. N-am făcut politica unui grup de scriitori, n-am făcut politica unor personaje, ci am făcut pur și simplu politica Uniunii Scriitorilor; ceea ce facem și acum. Adică păstrăm programul lui Laurențiu Ulici. În acest sens am încercat să strângem în jurul revistei cei mai importanți scriitori din România, din București și din provinciile românești. Cine citește colecția revistei „Luceafărul“ din acești zece ani de când conduc această revistă o să observe că cei mai importanți scriitori români de pretutindeni au publicat în revista „Luceafărul“. Am încercat să facem o unire spirituală a provinciilor, pentru că, după '90, foarte multe reviste bucureștene s-au provincializat: și-au făcut un grup restrâns de scriitori și i-au publicat numai pe aceștia. Cred că nu am greșit publicând scriitorii din toate colțurile țării. Sigur, nu toate textele acestea au fost inspirate, dar aproape nu ne-a interesat. Important era pentru noi ca acești oameni să existe, să se manifeste în revista „Luceafărul“. Și încă o dată spun că nu am greșit pentru că revista „Luceafărul“ a început să se vândă foarte bine. O altă politică în programul nostru, cum v-am spus acest program l-am făcut cu Laurențiu Ulici, a fost lansarea de tineri, de foarte mulți tineri. Am debutat în acești ultimi zece ani peste 250 nume. Valul democrației a acoperit foarte mulți oameni importanți care au fluierat cândva în biserică. Ei bine, i-am recuperat, nu ne-a interesat în ce partid au fost și ce președinte au servit, ce-au spus altădată... Ne interesează numai literatura lor. Și în acest moment vom continua acest program al lui Laurențiu Ulici și vom publica numai oameni foarte, foarte importanți. Sigur, vă veți întreba acum: Dacă aveți acest program, dacă aveți o concepție clară despre editarea revistei, de ce faceți această lansare. De ce „Luceafărul“ apare într-o altă haină. De fapt, formatul l-am hotărât în '93. Ați observat și dumneavoastră, și am sesizat și noi, că unele rubrici s-au banalizat, și-au pierdut actualitatea. Unii colaboratori au obosit. Unora le-am sugerat discret să se retragă, alții s-au retras ei. Cred că revista „Luceafărul“ s-a modernizat, s-a modificat din mers. Dar, în această perioadă, când atâtea reviste și-au schimbat hainele, și mă refer la „România literară“, la „Convorbiri...“, la „Ramuri“, noi nu le-am imitat. Pur și simplu, ni s-a părut firesc să facem și noi aceste modificări. O să observați că am renunțat la câteva rubrici, că am renunțat la unii colaboratori. Și, în același timp, am inițiat rubrici care, credem noi, interesează acum. Mă gândesc în primul rând la rubrica de la pagina 24, unde încercăm să reabilităm pamfletul. Sigur, în primul număr, Chifu, care scrie un text remarcabil, are o atitudine față de literatura din provincie, față de provinciali. La pagina 15, scriitorii, care sunt izolați, care sunt marginalizați, care nu sunt luați în seamă de critica literară, pot să se exprime. Rubrica se numește „Singurătatea autorului“. Apar foarte multe cărți proaste, critici nu mai scriu de ele... Noi am inițiat o rubrică care se numește „Grafomania“ și vom fi neiertători, pentru că trebuie să protejăm cititorul să nu aibă lecturi gratuite. Sunt și alte rubrici, sper eu, interesante. Despre aceste noi idei și despre aceste subiecte care apar și care vor apărea în revista „Luceafărul“ vor vorbi colegii mei. Înainte de ei, îl rog pe domnul președinte Eugen Uricaru să spună câteva cuvinte despre revistă, despre noi, despre Uniunea Scriitorilor.

Eugen Uricaru: E un moment important, sărbătoresc pentru publicațiile literare din România, publicații care aparțin într-un fel sau altul Uniunii Scriitorilor. Iată revista „Luceafărul“ apare sub egida Uniunii Scriitorilor, alte reviste apar ca fiind reviste ale Uniunii Scriitorilor, dar cred că important

este să nu adâncim această diferențiere și să spunem că sunt mai multe fațete ale aceluiași corp intelectual. Deci, cum spuneam, este un moment important pentru revuistica românească în general, pentru revuistica literară, culturală, pentru că avem în plină criză financiară, în plină criză de alarmă, de avarie așa putea să spun, pentru economia românească, iată, anul acesta, cel puțin trei sau dacă nu chiar patru reviste s-au prezentat într-o nouă formulă, formulă care nu presupune o sărăcire a imaginii lor, ci, din contră, o îmbogățire. De unde să vină această schimbare? De unde să vină această dorință de a arăta mai bine? Probabil din spaima acestora a problemelor economice, din această teamă de a fi complet scoși de pe piața publicațiilor. Încercarea de a da un look, cum se spune, cât mai atractiv revistelor Uniunii Scriitorilor, încercarea de a le face mai vii, încercarea de a le face mai interesante pentru cititor nu provine din bunăstare, ci din nevoie, din sărăcie. Pentru că altfel, pare-se, nu reușim să fim îndejuns de sensibili la schimbare decât în momentul în care, cum se spune, ne ajunge apa la gură, în momentul în care suntem pe cale să ne scufundăm cu totul. Și, iată, un lucru foarte bun, domnul Marius Tupan împreună cu colaboratorii săi relansează revista „Luceafărul“ pentru a ieși la lumină, la câmpul larg al literelor. Cred că revista „Luceafărul“ poate să constituie pentru oricine privește geografia literară

Eugen Uricaru:

„Veți găsi în această revistă personalități literare care altfel nu se întâlnesc, nu discută între ele, sunt într-o stare de continuă animozitate. Ei bine, își găsesc un loc de întâlnire în revista „Luceafărul“ și acesta este un mare merit al conducerii revistei, își găsesc un loc de dialog, iar dialogul cel mai important se face nu neapărat între semnificanți, ci dialogul se face cu cititorii“

românească un punct de reper, un punct important. Programul pe care l-a anunțat domnul Marius Tupan îmi este cunoscut și mie, deoarece și eu am lucrat la revista „Luceafărul“ imediat după 1990, am fost colegi și am aderat și eu la acest program și cred că este un program bun. În primul rând, este bun pentru că arată un spirit de toleranță nu față de subliteratură, ci față de personalitățile contradictorii. Veți găsi în această revistă personalități literare care altfel nu se întâlnesc, nu discută între ele, sunt într-o stare de continuă animozitate. Ei bine, își găsesc un loc de întâlnire în revista „Luceafărul“ și acesta este un mare merit al conducerii revistei, își găsesc un loc de dialog, iar dialogul cel mai important se face nu neapărat între semnificanți, ci dialogul se face cu cititorii. Literatura română, oricât ne-am străduit este, de fapt, un corp unitar. Modul de a face literatură în limba română are, probabil, zeci de mii de fațete, dar sunt fațetele aceleiași forma mentis, aceluiași fel de a gândi lumea care este modul de a gândi româneste, de a simți româneste, în condițiile istorice date. Niciodată nu s-a gândit româneste, la fel, la diferențe, probabil, de decenii. Ne-am schimbat întotdeauna acest mod de a fi și de a gândi, e al nostru, dar nu întotdeauna, și e bine că s-a întâmplat așa sau e rău, nu știu, dar în nici un caz nu s-a suprapus, n-am fost incremențiți. Dovadă este chiar seria revistei „Luceafărul“ care, dacă ne luăm după inițiatorul istoric care este Tâslăuanu la Budapesta și ajungem la Tupan... Ce coincidență, tot cu T! - Tupan la București în 2002, în această istorie a revistei vom vedea că sunt momente total diferite, contradictorii, lucruri care ne stupefiază dacă încercăm să privim această istorie ca într-o continuitate. Sunt rupturi, sunt divorțuri, dar toate aceste lucruri fac parte din cultura română, fac parte din literatura română. Iată ceva care a rămas tot timpul constant: valorile estetice, valorile spirituale ale literaturii române. Nu pot să nu-mi exprim încrederea în viitorul acestei reviste, depinde foarte mult viitorul acestei reviste de cei care văd că astăzi s-au reunii în jurul conducerii revistei - există acești redactori asociați care asigură o pluralitate a vocilor și cred că multe lucruri vor depinde de starea finanțelor: starea finanțelor Uniunii și starea finanțelor statului. Sau de starea finanțelor sponsorilor, dacă există așa ceva

Cred că și atunci când va fi mai rău, revista „Luceafărul“ va continua să apară, pentru că este o datorie și a redactorilor care o susțin, este o datorie care nici măcar nu trebuie să fie declarată, este o datorie față de cultura română să credem în continuitatea instituțiilor culturale. „Luceafărul“ este o instituție culturală. Cultura română în viitor nu va putea să fie, cât poate să fie, fără „Luceafărul“ și fără celelalte reviste. Sperăm într-o îndreptare grabnică și a situației de la „Viața românească“. Nu vreau să spun mai mult aici, dar, în curând, vom reuși să rezolvăm și situația acestei reviste care este o revistă de mare tradiție, așa cum și „Luceafărul“ este iarăși o revistă de mare tradiție, dar diferența dintre ele este că „Luceafărul“ este foarte agitat, iar „Viața românească“ este foarte mediativă. Agitația „Luceafărului“ înseamnă o șansă pe care o doresc fructificată. Vă felicit domnule director, domnii redactori și domnii colaboratori! Vă felicit și pe dumneavoastră cititorii virtuali ai revistei „Luceafărul“ pentru că, de fapt, participați la un fenomen. Este fenomenul culturii vii în România de astăzi. Prea multe voci spun că suntem în criză culturală. Probabil că ceva, ceva este adevărat, dar nu cred că am ajuns la climaxul acestei crize.

Marius Tupan: Îi mulțumesc foarte mult domnului Eugen Uricaru. Sunt convins că ne vom înțelege și de acum încolo, așa că, conțati pe noi! Noi suntem o revistă săracă. Ne luptăm de vreo zece ani să o ținem în picioare, o ținem cu respirație artificială, dar apărăm datorită unor oameni de suflet, unor entuziaști. Aș vrea să-i numesc pe acești oameni. Am spus: nimeni în afara mea nu ai salariul de la „Luceafărul“. De câțiva ani, în redacție, se află Marinela Țepuş, care ne ajută la publicarea revistei. Tot în redacția noastră se află Simona Galațchi. Lipsește Mariana Bunescu, profesoară la liceul din Măgurele. Dar, de curând, am lărgit grupul. Am adus redactori asociați, tot fără salariu, care tot din entuziasm lucrează: Horia Gârbea, Radu Voinescu, Stelian Tăbăraș, Ioan Es. Pop și Daniel Nicolescu, la grafică. Îi rog, pe rând, să completeze ce am spus eu până acum.

Horia Gârbea: Sunt foarte bucuroși că avem așa un prilej de celebrare publică a revistei „Luceafărul“ de care pe mine - și cred că și pe alți colegi de generație - ne leagă foarte multe amintiri plăcute, de începuturile noastre literare. Imediat după 1990, regretatul Laurențiu Ulici și colegii săi, domnul Uricaru, domnul Prelipceanu, domnul Tupan, au dat, încă de atunci, o nouă față revistei „Luceafărul“. Eu am rămas foarte, foarte legat de această revistă și mă bucur acum că am ocazia să fiu alături de colegii mei cu care mi-am descoperit în mod cu totul spontan puternice afinități: Radu Voinescu de față aici, tânărul critic Bogdan Alexandru Stănescu, care este un critic extraordinar și care s-a alăturat de curând revistei, și toți ceilalți colaboratori. Eu cred că, sigur, există o diversitate a autorilor, aici și în gene vorbind, pentru că arta este creația individualităților, iar o individualitate puternică nu poate să fie decât într-un dialog, adeseori polemic, cu celelalte asemeni ei, însă cred foarte tare în ideea, enunțată chiar pe prima pagină, a domnului președinte Eugen Uricaru, că, în ceea ce privește arta și cultura, noi suntem individualități distincte, dar, în ceea ce trebuie să întreprindem, ca demers cultural coerent, noi nu avem decât să ne unim în ceea ce ne apropie, uitând ceea ce ne desparte. Ne despărțim doar prin stil, prin tematica literaturii noastre, dar, cred eu că, până la urmă, cu bună credință fiind, noi putem să nu milităm pentru această înaintare a culturii chiar în condițiile cele mai dramatice. Sigur, condițiile financiare proaste au fost mereu și vor mai fi, așa cum personalitățile literare au trecut peste ele și au creat literatură, totul va fi la fel și de acum înainte. Mă bucur că revista „Luceafărul“ are în multe articole un ton polemic, eu însumi sunt un autor înclinat către polemică, dar dincolo de adversitatea care se poate naște între idei, cred că „Luceafărul“ are și ocazia să formeze liantul spiritual în sensul unei politici culturale de impunere a valorii și a literaturii reale. Sunt deosebit de onorat că mă aflu alături de colegii mei în redacția revistei „Luceafărul“ și după, iată, sunt 13 ani aproape de când am început să colaborez aici, sunt la fel de bucuroși de fiecare dată să-mi scriu și să-mi dau la timp (uneori mai întârzi și promit că n-o mai fac), rubrica din colțul paginii

(continuare în pagina 23)